

Bildiri Özeti Kitabı Abstract Paper Book

 Süleymaniye

Uluslararası Süleymaniye Sempozyumu 2: Kapalıçarşı

International Süleymaniye Symposium 2:
The Grand Bazaar

26/27 Ekim - October
2024



KOCAV YAYINLARI: 19

KOCAV Yayınları, Ekim 2024, İstanbul

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Murat ELMALI

Prof. Dr. Ümran AY

Prof. Dr. Zekai KARADAŞ

Doç. Dr. Mehmet Sait TÜRKHAN

Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN

Doç. Dr. Mesut AYTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih KARAKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Murat KALKAN

Arş. Gör. Beyza KARAKAYA

Arş. Gör. Esra GÜLTEKİN

İbrahim BİZ

Ali Kürşat SAK

Redaktörler

Prof. Dr. Ümran AY

Arş. Gör. Beyza KARAKAYA

Kapak Tasarım & Mizanpaj

Engin DEMİR

Kapak Fotoğrafı

Aydın EREL

Eserin tüm hakları KOCAV Yayıncılık Tanıtım Araştırma Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti.'ye aittir. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre yayınevini ve editörünün izni olmadan hiç bir yöntemle (elektronik, mekanik ve fotokopi) çoğaltılamaz, özetlenemez, depolanamaz ve yayınlanamaz. Makalelerin bilimsel ve hukuksal tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN: 978-625-97856-0-8

Yayıncı Sertifika No: 14548

KOCAV Yayınları

Avni Paşa Sokağı, No: 5 Süleymaniye-Fatih/İstanbul

Tel: (212) 519 99 70-71 Faks: (212) 519 99 72

web: www.kocav.org.tr



Bildiri Özeti Kitabı Abstract Paper Book

Süleymaniye

**Uluslararası Süleymaniye Sempozyumu 2:
Kapalıçarşı**

**International Süleymaniye Symposium 2:
The Grand Bazaar**

**26/27 Ekim - October
2024**



Sempozyum Kurulları

Symposium Boards



Onur Kurulu / Honorary Committee

- ◆ Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar
- ◆ Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu
- ◆ Prof. Dr. Ahmet Yörük
- ◆ Av. Dr. Ali Ürey
- ◆ Prof. Dr. Ali Akyıldız
- ◆ Dr. Aydın Yüksel
- ◆ Prof. Dr. Ayşe Zişan Furat
- ◆ Beşir Ayvazoğlu
- ◆ Prof. Dr. Mehmet Bulut
- ◆ Prof. Dr. Sadettin Ökten
- ◆ Prof. Dr. Selçuk Mülayim
- ◆ Prof. Dr. Sevtap Kadioğlu
- ◆ Prof. Dr. Tevfik Güran

Bilim Kurulu / Scientific Committee

- ◆ Prof. Dr. Abdigani Halilov
- ◆ Prof. Dr. Ahmet Vefa Çobanoğlu
- ◆ Doç. Dr. Aliye Erol
- ◆ Prof. Dr. Alpaslan Aşık
- ◆ Doç. Dr. Aras Neftçi
- ◆ Prof. Dr. Azmi Özcan
- ◆ Prof. Dr. Ceenbek Alimbaev

- ◆ Doç. Dr. Cengiz Buyar
- ◆ Doç. Dr. Djumaniyazova Feruza
- ◆ Prof. Dr. Erhan Afyoncu
- ◆ Doç. Dr. Erhan Akkaş
- ◆ Doç. Dr. Emina Karo
- ◆ Prof. Dr. Fethi Gedikli
- ◆ Assoc. Prof. Ganizhamal Kushenova
- ◆ Doç. Dr. Gökçen Kılınç Ürkmez
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Dr. Gülzada Stanaliyeva
- ◆ Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu
- ◆ Prof. Dr. İsmail Coşkun
- ◆ Doç. Dr. Mesut Aytekin
- ◆ Prof. Dr. Mehmed Ganic
- ◆ Prof. Dr. Mehmet Arslan
- ◆ Prof. Dr. Mehmet Bulut
- ◆ Doç. Dr. Mustafa Aslan
- ◆ Dr. Pervin Godsizad
- ◆ Prof. Dr. Nalan Türkmen
- ◆ Prof. Dr. Nihat Öztoprak
- ◆ Doç. Dr. Onur Akyol
- ◆ Doç. Dr. Rabia Hoş
- ◆ Prof. Dr. Senad Busatlic
- ◆ Prof. Dr. Suphi Saatçi
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Türkoğlu
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Şevket Kamil Akar



- ◆ Prof. Dr. Tahsin Görgün
- ◆ Prof. Dr. Tayfun Amman
- ◆ Doç. Dr. Ümit Sarı
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Baysan
- ◆ Prof. Dr. Yusuf Yurdigül
- ◆ Prof. Dr. Yücel Oğurlu
- ◆ Prof. Dr. Zekeriya Kurşun

Düzenleme Kurulu / Executive Committee

- ◆ Prof. Dr. Murat Elmalı
- ◆ Prof. Dr. Ümran Ay
- ◆ Prof. Dr. Zekai Kardaş
- ◆ Doç. Dr. Mehmet Sait Türkhan
- ◆ Doç. Dr. Mesut Aytekin
- ◆ Doç. Dr. Necmettin Özmen
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Canan Özge Eğri
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Karakaya
- ◆ Dr. Öğr. Üyesi Murat Kalkan

Sekreteryä / Secretariat

- ◆ Ali Kürşat Sak
- ◆ Arş. Gör. Beyza Karakaya
- ◆ Arş. Gör. Esra Gültekin
- ◆ İbrahim Biz



İçindekiler
Content

❧ Süleymaniye

16 Önsöz *Preface*
Av. Dr. Ali ÜREY

21 Bildiri Özetleri *Abstracts*

22 *Osmanlıdan Günümüze Kapalıçarşı'nın Sosyoekonomik Gelişimi ve Günümüzde Altın Piyasasındaki Yeri*

24 *The Socioeconomic Development of the Grand Bazaar from the Ottoman Era to the Present and Its Current Role in the Gold Market*

DR. ARŞ. GÖR. **ABDULLAH MİRAÇ BÜKEY**
DR. **BURAK AYDEMİR**

26 *Kapalıçarşı'da Faaliyet Gösteren İşletmelerin Zamansal ve Mekânsal Dönüşümleri ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma*

28 *A Study on the Temporal and Spatial Transformations of Businesses Operating in the Grand Bazaar and Their Consequences*

DOÇ. DR. **AKANSEL YALÇINKAYA**
PROF. DR. **NİHAT ALAYOĞLU**
PROF. DR. **NİHAT ERDOĞMUŞ**
ÖĞR. GÖR. DR. **ZÜLEYHA SAYIN**

30 *Fuat Sevimay'ın Kapalıçarşı Romanında Kapalıçarşı'nın Görünümleri*

32 *Views of the Grand Bazaar in Fuat Sevimay's Novel Kapalıçarşı*
DR. **ALİ SAİT YAĞAR**



- 34** *Vakıflar Kanunu M. 30 Hükümünün Uygulanma Şartları ve Yargıtay Uygulaması*
- 36** *Implementation Conditions of Article 30 of the Foundations Code and Supreme Court Decisions*
PROF. DR. ARZU GENÇ ARIDEMİR
DOÇ. DR. TÜLAY AYDIN ÜNVER
- 38** *1766 İstanbul Depreminin Ardından Kapalıçarşı'da Yürütülen Keşif ve Onarım Faaliyetleri*
- 40** *After the 1766 Istanbul Earthquake: Exploration and Restoration Activities in the Grand Bazaar*
DR. AYŞENUR ERDOĞAN
- 42** *Hollywood Sinemasında Film Mekânı Olarak "Kapalıçarşı"*
- 44** *"The Grand Bazaar" as a Filming Location for Hollywood Cinema*
DR. BAHAR ATMACA DEMİR
- 46** *Rusya Gemicilik Ve Ticaret Derneği'nin Kılavuzu Işığında İstanbul Kapalıçarşı*
- 48** *Istanbul Grand Bazaar in the Light of the Guide of the Russian Shipping and Trade Association*
PROF. DR. CAVİD QASIMOV
- 50** *Kapalıçarşı'nın Türk Ekonomisindeki Yerinin Esnaf Tarafından Değerlendirilmesi*
- 52** *Evaluation of the Place of the Grand Bazaar in the Turkish Economy by the Shopkeeper*
PROF. DR. ERGÜN AKTÜRK
SENA GÜLTEKİN

- 54** *Kent Merkezinde Geleneksel Mesleklerin Üretimi: İstanbul Kapalıçarşı Hanlarının Zanaatların Sürdürülebilirliğindeki Rolü*
- 56** *The Production of Traditional Professions in the City Center: The Role of Istanbul Grand Bazaar "Hans" in the Sustainability of Crafts*
DR. ESRA ÇAM
- 58** *1894 İstanbul Depremi Sonrasında Kurulan Kapalıçarşı Tamir Komisyonunun Faaliyetleri (Nafia İdaresi Tamirat Komisyonu Çarşı-yı Kebir Tamirat Komisyonu Evrakına Göre)*
- 60** *1894 Activities of the Grand Bazaar Repair Commission Established After the Istanbul Earthquake - According to the Documents of the Nafia Administration Repair Commission Çarşı-yı Kebir Repair Commission*
DR. FATİH ÇİL
- 62** *19. Yüzyıl Hatıralarında Zamansız Bir Mekân: Çârşû-yı Kebir*
- 64** *An Untimely Place in 19th Century Memoirs: The Grand Bazaar*
FIRAT KÜSKÜ
- 66** *Tanzimat Sonrası Osmanlı Devleti'nde Kadın Mülkiyeti: Kapalıçarşı*
- 68** *Women's Property in the Ottoman Empire After Tanzimat: Grand Bazaar*
DR. FUNDA ÖZTÜRK
- 70** *Osmanlı Saray Kuyumculuğu ve Cilt Sanatı*
- 72** *The Art of Ottoman Palace Jewelry and Bookbinding*
DOÇ. DR. GÜSSÜN GÜNEŞ
DR. MÜEYYET ADAŞ



- 74** *Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim'in Eserlerinde Kapalıçarşı*
- 76** *Grand Bazaar in the Works of Hüseyin Rahmi Gürpınar and Ahmet Rasim*
DOÇ. DR. İBRAHİM ÖZEN
- 78** *Refik Halid Karay ve Sermet Muhtar Alus'un Kapalıçarşı'sı*
- 80** *Grand Bazaar by Refik Halid Karay and Sermet Muhtar Alus*
DOÇ. DR. İSMAİL ALPER KUMSAR
- 82** *Kapalıçarşı'da Zanaatlar Bağlamında Oluşan Ticaret Kültürünün Dünü ve Bugünü*
- 84** *World and Today of Trade Culture Created in the Context of Craftsmanship in Grand Bazaar*
DOÇ. DR. İSMAİL KABAN
DR. MAHMUT DELEN
- 86** *Kapalıçarşı'nın Mimari ve Tezyinat Açısından Değerlendirilmesi*
- 88** *Evaluation of the Grand Bazaar in Terms of Architecture and Decoration*
KÜBRA BAŞ
- 90** *Göstergebilimle Düşünmek: Kapalıçarşı'nın Doğal ve Kültürel Bağlamlarda Okunması*
- 92** *Thinking With Semiotics: Reading the Grand Bazaar in Natural and Cultural Contexts*
DOÇ. DR. MURAT KALELİOĞLU

- 94** *Şairin Antikacı Hâli: Edip Cansever'in Kapalıçarşı Günleri*
96 *The Poet's Antique Dealing State: Edip Cansever's Grand Bazaar Days*
DOÇ. DR. NECATİ TONGA
- 98** *1894 İstanbul Depremi'nin Çarşısı-yı Kebir'deki (Kapalıçarşı) Yankıları: Hasarlar ve Onarımlar*
100 *The Repercussions of the 1894 Istanbul Earthquake on the Grand Bazaar: Damages and Repairs*
DR. NERMİN GENÇ
- 102** *Orhan Veli, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan'ın Şiirinde "Kapalıçarşı"*
104 *In Orhan Veli, Sezai Karakoç, and Ece Ayhan's Poetry: "Grand Bazaar"*
PROF. DR. NURULLAH ULUTAŞ
- 106** *Bir Anketin Düşündürdükleri: "Kapalıçarşı'yı Nasıl Kurtarmalı?"*
107 *Thoughts Provoked by a Newspaper Article: "How To Save the Grand Bazaar"*
DR. NÜKTE SEVİM DİRDİÇOK
- 108** *Kapalıçarşı'daki ve Çevresindeki Su Yapıları*
110 *Water Structures in and Around the Grand Bazaar*
OKTAY TÜRKOĞLU
- 112** *Ekonomi Dünyalarını ve Piyasa İlişkilerini Kapalıçarşı Üzerinden Okumak*
114 *Interpreting Economy-Worlds and Market Relations Through the Grand Bazaar*
DR. SAİM ÇAĞRI KOCAKAPLAN



- 116** *Alman Seyyahların Gözüyle 19. Yüzyılda Kapalıçarşı*
118 *The Grand Bazaar in the 19th Century through the Eyes of
German Travellers*
DOÇ. DR. SİNE DEMİRKIVIRAN
- 120** *Fatih Sultan Mehmet Vakfına Akar Olarak Çarşı-yı Kebir -575
Nolu Evkaf Defterinde Yer Alan Vakfiyeye Göre-*
122 *Çarşı-yı Kebir as an Akar to the Fatih Sultan Mehmed Foundation
- According to the Foundation in the Evkaf Book No. 575*
ŞULE YAVUZ ÇİL

İstanbul'a hayat veren semtler arasında ilk sırada yer alan Süleymaniye; tarih, medeniyet, sosyal hayat, mimarî, şehircilik, kültür tarihi, ilmî çalışmalar, din ve dinler tarihi gibi pek çok alanda ilklerin meydana getirildiği bir mekândır. Daha pek çok isim ve alan Süleymaniye ile birlikte anılabilir. Bununla birlikte bu alanların hepsinin ortak noktası olan iktisat ve etrafında şekillenen iktisadî hayat ayrı bir önem arz etmektedir.

Süleymaniye ve iktisadî hayat denilince akla gelen ilk merkez “Kapalıçarşı”dır. “Kapalıçarşı” bugün sadece mekân olmanın ötesinde, içerisinde pek çok düşünceyi de barındıran kültürel bir kavram hâline dönüşmüştür. “Kapalıçarşı” bir medeniyet merkezi, tarihle gelecek arasında köprü, bunların da ötesinde tekrar tekrar okunmayı bekleyen “yazma eser” niteliğinde bir kitaptır. Bu özellikler, “Kapalıçarşı”yı ayrıntılı bir şekilde çalışmayı zorunlu hâle getirmiştir. Kültür Ocağı Vakfı (KOCAY) yaşadığı ve yaşattığı Süleymaniye’ye yeni bir katkıda bulunmak amacıyla “Kapalıçarşı”yı başta iktisadî hayat olmak üzere çeşitli bakış açılarıyla ele almayı planlamakta ve “Uluslararası Süleymaniye Sempozyumu 2 : Kapalıçarşı”yı düzenlemektedir.



Uluslararası Süleymaniye Sempozyumu 2 : Kapalıçarşı

Bu sempozyum, KOCAV'ın 2007 yılında gerçekleştirdiği ve 2010 yılında kitap olarak bildirimlerini bir araya getirdiği “Süleymaniye: Şehir ve Medeniyet” sempozyumunun devamıdır. KOCAV yaşadığı semte karşı bir sorumluluk hissetmekte ve bu sorumluluğun gereğini yerine getirmek istemektedir. Buradan hareketle Uluslararası Süleymaniye Sempozyumunun ikincisini gündemine almış ve “Kapalıçarşı” ve “Kapalıçarşı çerçevesinde oluşan iktisadî hayat”ı ana tema olarak düşünmüştür. Bu ana tema çerçevesinde alt başlıklar belirlenmiştir. Alanlarının uzmanı akademisyenlerden oluşan kurulların danışmanlığında gerçekleşecek olan sempozyum sizlerin de katkısıyla bilim dünyamızda yeni ufuklar açacaktır.

26-27 Ekim 2024 tarihleri arasında İstanbul'da, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü işbirliğiyle düzenlenecek olan uluslararası sempozyuma sizleri davet etmekten mutluluk ve onur duyarız.

Düzenleme Kurulu Adına

KOCAV Başkanı

Av. Dr. Ali ÜREY

 Süleymaniye

Ranked first among the neighborhoods that give life to Istanbul, Süleymaniye is a place where many firsts are created in various fields such as history, civilization, social life, architecture, urban planning, cultural history, scientific studies, religion, and religious history. Many names and areas can be associated with Süleymaniye. However, the economic life and the economy that surrounds it, which are common to all of these areas, have a special significance.

When Süleymaniye and economic life are mentioned, the first center that comes to mind is the “Grand Bazaar.” Today, the “Grand Bazaar” has evolved beyond being just a space and has become a cultural concept that encompasses many thoughts. The “Grand Bazaar” is a center of civilization, a bridge between history and the future, and, beyond all this, a “manuscript” waiting to be read repeatedly. These characteristics have made it necessary to study the “Grand Bazaar” in detail. Kültür Ocağı Vakfı (KO-CAV), with the aim of making a new contribution to Süleymaniye, both in terms of its existence and what it represents, plans to address the “Grand Bazaar,” primarily in terms of economic life, from various perspectives and organize the “Süleymaniye Symposium 2: The Grand Bazaar.”



International Süleymaniye Symposium 2: The Grand Bazaar

This symposium is a continuation of the “Süleymaniye: City and Civilization” symposium held by KOCAV in 2007 and compiled as a book in 2010. KOCAV feels a responsibility towards the neighborhood it lives in and wants to fulfill this responsibility. Based on this, KOCAV has included the second Süleymaniye Symposium on its agenda and considered the “Grand Bazaar” and the “economic life formed within the framework of the Grand Bazaar” as the main theme. Subtopics have been determined within this main theme. The symposium, which will take place under the guidance of committees consisting of academics who are experts in their fields, will open new horizons in our scientific world with your contributions.

We are delighted and honored to extend an invitation to you for the international symposium, set to take place in Istanbul on October 25–27, 2024, in collaboration with the Istanbul University Faculty of Arts and the Institute of Turkish Studies.

On behalf of the Organizing Committee

KOCAV President

Atty. Ph.D. Ali ÜREY





Bildiri Özetleri
Abstracts

☪ Süleymaniye

Osmanlıdan Günümüze Kapalıçarşı'nın Sosyoekonomik Gelişimi ve Günümüzde Altın Piyasasındaki Yeri

◆ Burak AYDEMİR*

◆ Abdullah Miraç BÜKEY**

Özet

Yüzyıllardır İstanbul'u paylaşılmaz kılan en önemli niteliği Avrupa ve Anadolu topraklarına ev sahipliği yapan Boğaz'a sahip olmasıdır. Fethedilmeden önce bir Bizans şehri olan İstanbul'a, fetih sonrası Türk-İslam şehirlerinin temel özellikleri kazandırılmıştır. İstanbul, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethetmesinin ardından en az Boğaz kadar değerli bir sembole sahip olmuştur. Cevahir Bedesteni temelinde kurulan Kapalıçarşı (Çarşı-yı Kebir), bulunduğu konum ve çevresindeki canlılık göz önünde bulundurulduğunda değerini korumaktadır. İnşa edilen her yapının bir ömrü vardır; ancak Kapalıçarşı gibi tarih boyunca ayakta kalmış ve yaşamını sürdüren yapılar oldukça nadirdir.

Kapalıçarşı'da Osmanlıdan günümüze ticaret zaman zaman sekteye uğrasa da çevresindeki üretim yerlerinin varlığı ticari hareketliliği devam

* Dr., Araştırmacı, aydemir_burak@outlook.com

** Dr. Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, Teknoloji ve Sanayi İktisadi Ana Bilim Dalı, abdullahmiracbukey1@istanbul.edu.tr



ettirmektedir. Üzerinde durulması gereken bir husus ise bu üretim yerlerindeki üretim anlayışının ve üretim yöntemlerinin dünden bugüne benzer tekniklerle sürdürülmesidir. Kapalıçarşı'yı yalnızca bulunduğu metrekare bağlamında değerlendirmek hata olacaktır. Kuzey-güney ve doğu-batı aksı kapsamında değerlendirildiğinde; Kapalıçarşı'nın tarih boyunca Süleymaniye'den Kumkapı'ya, Topkapı – Aksaray'dan Eminönü'ne kadar Tarihi Yarımada'nın hem ekonomik hem de sosyal yaşamında etkili olduğu ifade edilebilir. Çalışmada bu etkilere ilişkin örneklere yer verilirken, ayrıca Kapalıçarşı'nın bugünkü formunu alması da anlatılmıştır.

Kapalıçarşı'yı tarihsel süreçte önemli kılan niteliklerinden biri de kuyumculuk üretimin merkezi olmasıdır. Kapalıçarşı'ya ve Türkiye'nin geneline kuyum ürünlerinin üretimi buradaki atölyelerde gerçekleştirilmektedir. Çalışmada kuyumculuk mesleğinin Osmanlıdaki ve günümüzdeki yeri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiş olup tarihsel gelişime değinilmiştir. Bunun yanı sıra günümüzdeki tartışmalı konulardan biri olarak finansal piyasadaki gram altın değeri ile Kapalıçarşı piyasasındaki gram altın fiyat farklılığının üzerinde durulmuştur. İki satış farkı arasındaki marj ile altın ithalatı arasındaki ilişki bir zaman serisi yardımı ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Bedesten, Esnaf Tarihi, Kuyumculuk, Altın Piyasası

The Socioeconomic Development of the Grand Bazaar from the Ottoman Era to the Present and Its Current Role in the Gold Market

Abstract

Istanbul has been a coveted city for centuries, primarily due to the Bosphorus, which links both European and Anatolian lands. Before its conquest, Istanbul was a Byzantine city; afterward, it acquired the fundamental characteristics of Turkish-Islamic cities. Following its conquest by Sultan Mehmed the Conqueror, Istanbul gained a symbol as valuable as the Bosphorus itself: the Grand Bazaar (Çarşı-ı Kebir), established on the foundation of the Cevahir Bedestan. Considering its location and the vibrancy of its surroundings, the Grand Bazaar has retained its value over the years. Every constructed building has a lifespan, but structures that have stood the test of time and continued to thrive, like the Grand Bazaar, are quite rare.

Although commercial activities in the Grand Bazaar have occasionally been disrupted since the Ottoman era, the presence of production sites around it has maintained commercial vitality. One important aspect to note is that the production philosophy and methods in these sites have been carried on with similar techniques from past to present. Evaluating the Grand



Bazaar solely within the context of its square meter area would be a mistake. When considering the north-south and east-west axes, it can be stated that the Grand Bazaar has historically been influential in both the economic and social life of the Historic Peninsula, stretching from Süleymaniye to Kumkapı and from Topkapı-Aksaray to Eminönü. This study provides examples of these influences and also describes how the Grand Bazaar has acquired its current form.

One of the qualities that has made the Grand Bazaar significant throughout history is its role as a center for jewelry production. Jewelry production for both the Grand Bazaar and Turkey in general takes place in the workshops located here. The study provides detailed information about the profession of jewelry-making in the Ottoman era and today, addressing its historical development. Additionally, one of the debated issues today is the difference between the gram gold value in the financial market and the gram gold price in the Grand Bazaar market. The relationship between the margin of the two price differences and gold imports has been examined with the help of a time series analysis.

Keywords:

Grand Bazaar, Bedestan, History of Artisans, Jewelry, Gold Market

Kapalıçarşı'da Faaliyet Gösteren İşletmelerin Zamansal ve Mekânsal Dönüşümleri ve Sonuçları Üzerine Bir Araştırma*

- ◆ Nihat ERDOĞMUŞ**
- ◆ Nihat ALAYOĞLU***
- ◆ Akansel YALÇINKAYA****
- ◆ Züleyha SAYIN*****

Özet

Ekonomi politik düzlemde yaşanan değişim ve dönüşümler, kentsel politikaların belirlenmesi ve mekânın yeniden yapılanması noktasında oldukça önemli etkiye sahiptir. Türkiye’de 1980 sonrası uygulanan politikalarla birlikte sermayenin ihtiyaçları ve iş yapma biçimleri farklılaşmış, ticari iş sahaları olarak kent mekânları yeniden tartışmaya açılmıştır. Kuşkusuz tarihsel süreklilik gereği Kapalıçarşı, ticari geçmişi ve iş kapasitesiyle her dönem benzerlerinden ayrılmış; farklı sektörlerden girişimciler için cazibe merkezi haline gelmiştir. Bununla birlikte 1980 sonrası

* Bu çalışma “İstanbul’un Tarihi Yarımada bölgesinde gelişen işletmelerin zamansal ve mekânsal yer değiştirmesi süreci ve sonuçları” adlı TÜBİTAK 1001 projesi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Proje bursiyeri asistanlarımız H. Merve BİRCAN ALTINSOY ve Ezgi ERASLAN’a destekleri için çok teşekkür ederiz

** Yıldız Teknik Üniversitesi, nihaterd@yildiz.edu.tr

*** İstanbul Medipol Üniversitesi, nalayoglu@medipol.edu.tr

**** İstanbul Medeniyet Üniversitesi, akansel.yalcinkaya@medeniyet.edu.tr

***** İstanbul Medeniyet Üniversitesi, zuleyha.sayin@medeniyet.edu.tr



bölgede yaşanan pek çok gelişme -nüfus artışı, trafik sorunu, iş hacimlerinde gözlenen büyümeler, modern kent imajının güçlendirilmesi yönündeki kaygılar vb.- mekânın yeniden yapılanmasını gündeme taşımıştır. Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin birçoğu, farklı gerekçelerden hareketle, kent merkezini terk etmiş ve kentin çeperlerine yönelmiştir. Kapalıçarşı da belli ölçüde bu süreçten etkilenmiştir.

Bu araştırmanın temel amacı, İstanbul'un Kapalıçarşı bölgesinde bulunan işletmelerin zamansal ve mekânsal bakımdan nasıl bir değişim yaşadığını ortaya koymaktır. Bu bildiride aşağıdaki konulara odaklanılacaktır:

- *Kapalıçarşı'daki işletmelerin türü bakımından dağılımında yaşanan değişimler*
- *İşletmelerin yaşadığı değişimi etkileyen içsel ve dışsal faktörler*
- *İşletmelerde yaşanan kuşak değişimi ve bunun işletmelere etkileri*
- *Kapalıçarşı'da iş yapma yöntemlerinde yaşanan değişimler*
- *Dijitalleşme ve e-ticaret gibi yeni gelişmelerin Kapalıçarşı ticaretine etkileri*

Çalışma nitel bir araştırma olup veri toplama sürecinde belge incelemesi ve görüşme teknikleri kullanılmıştır. Bu bağlamda, Kapalıçarşı ve ticaret kapsamında yeni belgelerin toplanması ve görüşmelerin yapılması da hedeflenmektedir. Çalışmanın ön bulguları, her ne kadar üretim faaliyetleri İstanbul'un çeperlerine taşınsa da Kapalıçarşı'nın bazı sektörler için halen önemli bir merkezi iş alanı olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Mekânsal Dönüşüm, Değişim, Tarihi Yarımada, Ticari Faaliyetler.

A Study on the Temporal and Spatial Transformations of Businesses Operating in the Grand Bazaar and Their Consequences

Abstract

Changes and transformations in the political economy significantly impact the determination of urban policies and the restructuring of space. With the policies implemented in Turkey after 1980, the needs of capital and the ways of doing business have diversified, leading to renewed discussions on urban spaces as commercial business areas. Undoubtedly, due to its historical continuity, the Grand Bazaar has always distinguished itself from its peers with its commercial history and business capacity; it has become a center of attraction for entrepreneurs from different sectors. However, many developments in the region after 1980—such as population growth, traffic problems, growth in business volumes, and concerns about enhancing the image of a modern city—have brought the restructuring of the space to the agenda. Many of the businesses operating in the region have, for different reasons, left the city center and moved to the periphery of the city. The Grand Bazaar has also been affected by this process to a certain extent.



The main purpose of this research is to reveal how the businesses in the Grand Bazaar district of Istanbul have changed in terms of time and space. This paper will focus on the following issues:

- *Changes in the distribution of businesses in the Grand Bazaar in terms of type*
- *Internal and external factors affecting business change*
- *Generational change in businesses and its effects on them*
- *Changes in ways of doing business in the Grand Bazaar*
- *The effects of new developments such as digitalization and e-commerce on Grand Bazaar trade*

The study is qualitative research, and document analysis and interview techniques were used in the data collection process. In this context, new documents were also collected, and interviews were conducted concerning the Grand Bazaar and trade. The preliminary findings of the study show that although production activities have moved to the peripheries of Istanbul, the Grand Bazaar continues to be an important central business area for some sectors.

Keywords:

Grand Bazaar, Spatial Transformation, Change, Historical Peninsula, Commercial Activities.

Fuat Sevimay'ın Kapalıçarşı Romanında Kapalıçarşı'nın Görünümleri

◆ Ali Sait YAĞAR*

Özet

Tarihi ve kültürel zenginlikleriyle Kapalıçarşı modern Türk edebiyatında çeşitli yönleriyle yazar ve şairlere ilham vermiş, eserlerine konu olmuştur. Romanlar söz konusu olduğunda karakterlerin bazen yolunun düştüğü bazen de sokaklarında gezinmekten keyif aldıkları bir mekân olarak karşımıza çıkan Kapalıçarşı, çoğunlukla olay örgüsündeki duraklardan birini oluşturmuş, metin içerisinde büyük bir yer işgal etmemiştir. Fuat Sevimay'ın Kapalıçarşı romanında ise Kapalıçarşı'nın metnin bütün kurgusuna yayıldığı, hikâyenin Kapalıçarşı etrafında şekillendiği görülür. Kapalıçarşı, yazarlık ve çevirmenlik serüvenine 2010'lu yıllarda başlayan Fuat Sevimay'ın 2015 yılında Ahmet Hamdi Tanpınar Roman ödülü alan, 2017'de ise ilk baskısını yapan eseridir. Hikâyesi, inşasında kullanılacak mermerlerin getirilmesiyle başlayan Kapalıçarşı, sokaklarıyla, kuytu

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alisaityagar@gmail.com



köşeleriyle, bedestenleriyle romana ev sahipliği yapar. 15. yüzyılın ortalarından günümüze kadar gelen beş asırlık süreçte Kapalıçarşı tarihi ve kültürüyle bir bütün olarak ele alınır.

Eşyanın ruhu olduğu vurgusu barındıran roman, Kapalıçarşı'yı yalnızca insanların gelip geçtiği bir mekân olmanın ötesinde ruhu olan ve yaşayan bir yer olarak tasvir eder. Roman boyunca anlatılan da konuşan da Kapalıçarşı'nın kendisidir. Kapalıçarşı ve esnaf zümreleri etrafında Ahilik geleneği övülmektedir. Kapalıçarşı, romanda mal alınıp satılan bir ticaret merkezi, uğrak bir turizm noktası, bir buluşma yeri olarak düşünülmesi gibi farklı görünümüleriyle de karşımıza çıkar. Kapalıçarşı romanı masalsi atmosferi, ironi ve mizahın kol kola yürüdüğü dili, metinlerarası göndermelerıyla okuyucunun ilgi ve dikkatini diri tutması gereken bir metindir. Roman, Kapalıçarşı'nın eşsiz atmosferine ve tarihsel önemine dikkat çekerek okuyucuya eğlenceli bir yolculuk vaat eder. Bildiride Kapalıçarşı romanında Kapalıçarşı'nın nasıl bir görünüm arz ettiği incelenecektir. Böylelikle mekân olarak Kapalıçarşı'nın günümüz edebî metinlerinde nasıl ele alındığına dair bir bakış açısı sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Fuat Sevimay, Çarşı, Kapalıçarşı, Roman, Mekân, Modern Türk Edebiyatı.

Views of the Grand Bazaar in Fuat Sevimay's Novel *Kapalıçarşı*

Abstract

With its historical and cultural richness, the Grand Bazaar has inspired writers and poets in modern Turkish literature, becoming a subject of their works in various aspects. In novels, the Grand Bazaar often appears as a place where characters occasionally pass through or enjoy wandering its streets, typically serving as one of the stops in the plot rather than occupying a prominent place in the text. However, in Fuat Sevimay's novel *Kapalıçarşı*, the Grand Bazaar is woven throughout the entire narrative, with the story centered around it. *Kapalıçarşı* is a work by Fuat Sevimay, who began his writing and translating career in the 2010s. The novel received the Ahmet Hamdi Tanpınar Novel Award in 2015 and had its first edition published in 2017. The Grand Bazaar, whose story begins with the transportation of marble for its construction, is brought to life in the novel with its streets, nooks, and shops. The Grand Bazaar is depicted as a whole, encompassing its history and culture over five centuries, from the mid-15th century to the present day.

The novel, which emphasizes that places have a soul, portrays the Grand



Bazaar as a living entity with its own spirit, beyond just a place where people come and go. Throughout the novel, it is the Grand Bazaar itself that narrates and speaks. The Ahi tradition is celebrated through the depiction of the Grand Bazaar and its merchants. The Grand Bazaar appears in the novel in various roles, such as a trade center where goods are bought and sold, a popular tourist spot, and a meeting place. *Kapalıçarşı* is a novel that captivates the reader's interest with its fairy-tale atmosphere, its language infused with irony and humor, and its intertextual references. The novel promises the reader an entertaining journey while highlighting the unique atmosphere and historical significance of the Grand Bazaar. In this paper, the representations of the Grand Bazaar in the novel *Kapalıçarşı* will be examined. Thus, the aim is to present a perspective on how the Grand Bazaar is portrayed as a place in contemporary literary texts.

Keywords:

Fuat Sevimay, Bazaar, Grand Bazaar, Novel, Place, Modern Turkish Literature.

Vakıflar Kanunu M. 30 Hükümünün Uygulanma Şartları ve Yargıtay Uygulaması

◆ Arzu Genç ARIDEMİR*

◆ Tülay AYDIN ÜNVER**

Özet

Vakıflar Kanunu'nun 30. maddesine göre, vakıf yoluyla meydana gelip de her ne suretle olursa olsun hazine, belediye, özel idarelerin veya köy tüzel kişiliğinin mülkiyetine geçmiş vakıf kültür varlıkları mazbut vakfına devrolunur. Söz konusu hüküm uyarınca mülkiyetin tekrar mazbut vakfı adına tescil edilebilmesi için birtakım şartların birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu m.30 hükmünün uygulama alanı bulması için öncelikle mazbut bir vakfın söz konusu olması gerekir. Taşınmazın mazbut vakıf adına tescil edilebilmesi için söz konusu taşınmazın hem kültür varlığı ve/veya eski eser olması hem de vakıf yoluyla meydana gelmiş olması gereklidir. Vakıflar Yönetmeliği m.178 hükmünde, taşınmazın vakıf

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk ABD Öğretim Üyesi,
arzugenc@istanbul.edu.tr

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk ABD Öğretim Üyesi,
tulaydin@istanbul.edu.tr



ile ilgisinin, kültür varlığı olup olmadığının ya da vakıf yoluyla meydana getirilip getirilmediğinin ispatında örnek olarak hangi belgelerden yararlanılabileceği düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca, vakıf yolu ile meydana gelen kültür varlıklarının tespitinin; vakfiyeler, vakıf veya tapu kütüklerindeki kayıtlar, kadastro tespit evrakı, fermanlar, beratlar, kitabeler, tarihi kayıtlar, müze kayıtları ve hükümde belirtilen diğer belgelerden biri veya birkaçı ile yapılacağı ifade edilmiştir. Yine söz konusu hükme göre, eserin vakıf yoluyla meydana gelmiş vakıf kültür varlığı olduğunun ikinci fıkrada belirtilen belgelerle tespiti halinde bölge müdürlüğünün talebi üzerine mazbut vakıfları adına tescili yapılacaktır.

Bu tebliğde Vakıflar Kanunu m.30 hükmünün uygulanması için aranan şartlar değerlendirilecektir. Ayrıca söz konusu hükmün uygulanmasına ilişkin olarak uygulamada ortaya çıkan hukuki sorunlar, Yargıtay kararları da dikkate alınarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler:

Vakıf, vakıf kültür varlığı, mazbut vakıf, vakıf yoluyla meydana gelme, mülkiyet hakkı.

Implementation Conditions of Article 30 of the Foundations Code and Supreme Court Decisions

Abstract

According to Article 30 of the Code on Foundations, cultural assets that have been created through a foundation and subsequently transferred to the ownership of the Treasury, municipalities, special administrations, or village legal entities by any means shall be transferred to the merged foundation. In order for the property to be re-registered in the name of the merged foundation, certain conditions must be met.

For Article 30 of the Code on Foundations to apply, a merged foundation must first exist. Additionally, the immovable property in question must be both a cultural asset and/or an artefact and must have been created through a foundation. Article 178 of the Regulation on Foundations specifies the documents that can be used to verify whether the immovable property is related to the foundation, whether it is a cultural asset, or whether it was created through a foundation. According to this provision, the determination of cultural assets created by a foundation shall be made using one or more of the following documents: foundation deeds, records



in the foundation or land registers, cadastral survey documents, edicts, certificates, inscriptions, historical records, museum records, and other documents specified in the provision. If it is determined by the documents specified in the second paragraph that the artefact is a foundation cultural asset created through a foundation, it will be registered in the name of the merged foundation upon the request of the regional office.

This paper evaluates the conditions for the application of Article 30 of the Code on Foundations. Additionally, the legal problems arising in practice regarding the application of this provision will be analyzed by considering the decisions of the Court of Cassation.

Keywords:

Foundation, Foundation Cultural Assets, Merged Foundation, Creation Through A Foundation, Property Rights.

1766 İstanbul Depreminin Ardından Kapalıçarşı'da Yürütülen Keşif ve Onarım Faaliyetleri

◆ Ayşenur ERDOĞAN*

Özet

Osmanlının idarî ve sosyal hayatı hakkında yapılan araştırmalarda ortaya konduğu üzere devletin şehir anlayışı “Cuma kılınan ve pazara durulan” yer şeklindedir. Nitekim Fatih Sultan Mehmed de 1453 yılında birçok imparatorluğa başkentlik yapmış Konstantinopolis’i teslim aldığı anda şehri çok kısa süre sonra İslam mabetleriyle donatmaya başlamış ve bir de bedesten inşa ettirmiştir. Osmanlı Devleti’nin yeni başkentinin en iyi noktalarından birinde inşa ettirilen bedesten, zaman içerisinde geçirdiği tamirler ve ihtiyaca binaen yapılan eklemeler ile devasa bir çarşıya dönüşmüştür. Ticaretin şah damarı haline gelen ve Çarşu-yı Kebîr, Çarşu-yı Atık gibi isimlerle anılan Kapalıçarşı, sadece İstanbul sakinlerinin değil, şehre gelen yabancıların da uğrak mekanı olmuştur.

Küçük meydanları, çeşmeleri, hanları ve dükkanları ile adeta İstanbul’un bir minyatürü olan Kapalıçarşı, bu şehrin maruz kaldığı doğal afetten asker isyanına kadar birçok hadiseden bil-fiil etkilenmiştir. Bunlardan

* Dr., Araştırmacı, aysenur.erdogan@outlook.com.tr



bir tanesi de 1766 İstanbul depremidir. 22 Mayıs'ta gerçekleşen büyük deprem ve ardından devam eden sarsıntuların neticesinde şehirde ağır tahribat yaşanmış, Kapalıçarşı'nın da hanları, dükkanları ve kemerlerinde hayli hasar meydana gelmiştir. Bu olağanüstü hal karşısında şehrin yeniden ayağa kaldırılması amacıyla devlet eliyle çalışmalar başlatılmış, Kapalıçarşı'nın onarımı için de Hassa Mimar el-Hac Mehmed Efendi tarafından oldukça detaylı keşif yapılmıştır. Çarşayı yeniden mamur kılmak ve daha sonraki depremlerde can kaybı ve hasarı önlemek için onarımlara başlanmıştır. Bu noktada esnaf da devletin ileri gelen memurları aracılığıyla isteklerini üst makamlara iletmiş, yenileme ve onarım çalışmalarına müdahil olmuştur. Bu çalışmanın amacı da 1766 depremi sonrasında Kapalıçarşı'da devlet eliyle yapılan keşif ve onarım faaliyetlerini Osmanlı arşiv vesikaları ve Kadı Sicillerindeki kayıtlar kullanılarak ayrıntılarıyla ortaya koyabilmektir.

Anahtar Kelimeler:

İstanbul, Bedesten, Kapalıçarşı, 1766 İstanbul Depremi, Restorasyon.

After the 1766 Istanbul Earthquake: Exploration and Restoration Activities in the Grand Bazaar

Abstract

As revealed in research on the administrative and social life of the Ottoman Empire, the state's understanding of the city is as a place where "Friday prayers are performed and markets are held." When Mehmed the Conqueror took Constantinople, which had served as the capital of many empires until 1453, he quickly began to adorn the city with Islamic places of worship and commissioned the construction of a bedesten. The covered bedesten was built at one of the best points of the new capital of the Ottoman Empire, and it gradually transformed into a huge bazaar with the repairs and additions made over time. The Grand Bazaar, which became an important place for trade and was known by names such as Çarşu-yı Kebîr and Çarşu-yı Atîk, became a frequent destination not only for Istanbul residents but also for foreigners visiting the city.

The Grand Bazaar, which is almost a miniature of Istanbul with its small squares, fountains, inns, and shops, has been deeply affected by many events that the city has experienced, from natural disasters to military mutinies. One such event was the 1766 Istanbul earthquake. As a result of the



great earthquake that took place on May 22 and the subsequent tremors, severe damage was experienced in the city, including significant damage to the inns, shops, and arches of the Grand Bazaar. In response to this state of emergency, state-sponsored efforts were initiated to revive the city. A very detailed survey was conducted by the architect of Hassa, el-Hac Mehmed Efendi, for the restoration of the Grand Bazaar. Efforts were undertaken to refurbish the bazaar and mitigate casualties and damages from future earthquakes. At this point, the tradesmen conveyed their requests to the higher authorities through the prominent officials of the state, and they were involved in the renovation and repair works. This study aims to reveal in detail the exploration and restoration activities carried out by the state after the 1766 earthquake in the Grand Bazaar, using Ottoman archive documents and records in the Kadı Registers.

Keywords:

Istanbul, Bedesten, Grand Bazaar, 1766 Istanbul Earthquake, Restoration.

Hollywood Sinemasında Film Mekânı Olarak “Kapalıçarşı”

◆ Bahar ATMACA DEMİR*

Özet

İstanbul’un tarihi imgelerinden biri olan Kapalıçarşı, tarih boyunca sinema endüstrisi içerisinde sıklıkla tercih edilen bir film mekânı olarak yerini almıştır. Kültürel mirasımız olarak sadece Türk filmlerinin anlatısını destekleyen görsel bir alan olarak kalmayan Kapalıçarşı, farklı ülkelerden film yapımcılarının da öncelik verdiği bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, film yapım sürecinde mekân seçiminin önemine odaklanmakta olup, İstanbul’un tarihi mekânı Kapalıçarşı’nın, Hollywood filmlerinde beyazperdeye nasıl yansıtıldığının incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında 2000 sonrası Hollywood filmleri evreninde, bazı sahneleri İstanbul’da çekilen ve mekân olarak Kapalıçarşı’yı tercih eden *The International* (2009), *Skyfall* (2012), *Argo* (2012) ve *Inferno* (2016) isimli filmler örneklem olarak seçilmiştir.

Bu çalışmada, sinematografik çözümleme yaklaşımı benimsenerek, ör-

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Rumeli Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, baharatmacademir@hotmail.com



neklem olarak seçilen filmlerde kullanılan sinematografik kodların mekânı nasıl ön plana çıkardığı ya da arka planda bıraktığı irdelenmeye çalışılmıştır. Sinema endüstrisinin gelişmesiyle birlikte günümüzde gerçekleşen film yapımlarının mekân seçimlerinde çoğunlukla film platolarının tercih edildiği de düşünüldüğünde, Kapalıçarşı gibi gerçekçi ve tarihi mekân kullanımının filmin atmosferini etkilemesi bakımından önemli ve kıymetli olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda mekânla birlikte içerisinde bulunan dekorlar ve aksesuar seçimleri de filmlerde anlatıyı destekleyen unsurlar olarak bilinmektedir. Kapalıçarşı da doğal, tarihi dekoru ve bünyesinde barındırdığı aksesuarları ile film yapımcıları tarafından popüler çekim alanları arasında bulunmaktadır. Çalışmada elde edilen verilerin, ileride bu konu ile ilgili yapılacak araştırmalar için yardımcı bir kaynak olabileceği ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Sinema, Hollywood Filmleri, Mekân.

“The Grand Bazaar” as a Filming Location for Hollywood Cinema

Abstract

The Grand Bazaar, one of the major historical landmarks of Istanbul, has always been a preferred filming location for the cinema industry. As a cultural heritage site, the Grand Bazaar is more than just a visual backdrop supporting the narrative of Turkish films; it has also emerged as a priority location for filmmakers from different countries. This study focuses on the importance of location selection in the filmmaking process and aims to examine how the Grand Bazaar, a historical landmark of Istanbul, is portrayed on the cinema screen by Hollywood films. The sample for the study consists of post-2000 Hollywood movies *The International* (2009), *Skyfall* (2012), *Argo* (2012), and *Inferno* (2016), which feature scenes shot in Istanbul and use the Grand Bazaar as a filming location.

This study, which adopts a cinematographic analysis approach, seeks to examine how the cinematographic codes used in films either highlight the filming location or leave it in the background. As the cinema industry has developed, and considering that contemporary filmmaking mostly relies on studio complexes for sets, it is clear that the use of realistic and historical



locations such as the Grand Bazaar is an important and valuable practice in terms of setting a film's atmosphere. Moreover, decor and accessories already present in a location are known to be important elements that support the narrative of a movie. Given its natural and historical features, as well as the accessories it provides, the Grand Bazaar has been a popular filming location among filmmakers. The findings of this study are expected to serve as a useful reference for future studies on the topic, making an important contribution to the literature.

Keywords:

Grand Bazaar, Cinema, Hollywood Films, Location.

Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği'nin Kılavuzu Işığında İstanbul Kapalıçarşı

◆ Cavid QASIMOV*

Özet

XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında yerleşen farklı şehirleri ile Çarlık Rusyası'nın çeşitli şehirleri arasında ticaret ve turizmin gelişmesine "Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği" isimli şirket çok önemli katkılarda bulunmuştur. İsmi zikredilen bu şirket deneyimli gemi kaptanı Nikolay Arkas ve devlet memuru Nikolay Novoselski tarafından kurulmuştur. Her iki şahıs tarafından 1856'da şirketin tüzüğü hazırlanarak onaylanması için Çar II. Aleksandr'a takdim edilmiştir. Çar II. Aleksandr bu girişimin ülkesi için çok faydalı olacağını düşünerek 2 Ağustos 1856'da yayınladığı bir kararnameyle "Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği'nin" tüzüğünü onaylar. "Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği" taşımacılıkla beraber turizm alanına da çok önem veriyordu. Şirket tarafından Osmanlı Devleti'nin İstanbul başta olmakla İzmir, Trabzon, Samsun, Mersin ve diğer

* Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi,
cavidahmedoglu@gmail.com



şehirlerine turist seferleri yapılmaklardı. Turizmin daha cazip hale getirilmesi için şirket tarafından Akdeniz ve Karadeniz havzasındaki şehirlerle ilgili 1909'da bir kılavuz yayınlanmıştır. Kılavuzda Trabzon, Sinop, Samsun, İstanbul, İzmir ve Mersin şehirleri başta olmak üzere Akdeniz ve Karadeniz havzasında bulunan Osmanlı şehirlerinin mimari yapıları, semtler ve ilgi çekici yerlerle ilgili geniş bilgilere ve fotoğraflara yer verilmiştir. Turistler için hazırlanan bu kılavuzda İstanbul'a daha çok yer verilmiştir. İstanbul'da mevcut olan camiler, kiliseler, eğlence mekânları ve özellikle de pazarlarla ilgili daha kapsamlı bilgilere yer verilmiştir. Kılavuzda İstanbul'un merkezinde yer alan ve Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Kapalıçarşının da ziyaret edilmesi turistlere tavsiye olunmaktadır. Bildiride "Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği'nin kılavuzunda İstanbul Kapalıçarşısı ile ilgili yer alan bilgilerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Rusya Gemicilik ve Ticaret Derneği, Turizm, İstanbul, İstanbul Kapalıçarşısı, Kılavuz.

Istanbul Grand Bazaar in the Light of the Guide of the Russian Shipping and Trade Association

Abstract

At the beginning of the 20th century, a company named the “Russian Shipping and Trade Association” made significant contributions to the development of trade and tourism between various cities of the Ottoman Empire, particularly those located on the Black Sea and Mediterranean coasts, and different cities in Tsarist Russia. This company was founded by the experienced ship captain Nikolay Arkas and civil servant Nikolay Novoselski. In 1856, the company’s charter was prepared and presented to Tsar Alexander II for approval. Believing that this initiative would greatly benefit his country, Tsar Alexander II approved the charter of the “Russian Shipping and Trade Association” with a decree published on August 2, 1856.

The “Russian Shipping and Trade Association” placed great importance on tourism as well as transportation. The company organized tourist trips to Istanbul, Izmir, Trabzon, Samsun, Mersin, and other cities of the Ottoman Empire. To make tourism more attractive, the company published a guide in 1909 to the cities in the Mediterranean and Black Sea basins.



This guide includes extensive information and photographs of the architectural structures, districts, and notable sites of Ottoman cities, particularly Trabzon, Sinop, Samsun, Istanbul, Izmir, and Mersin. The city of Istanbul is given special attention in this guide, with detailed information about its mosques, churches, entertainment venues, and especially its markets. The guide specifically recommends that tourists visit the Grand Bazaar, located in the heart of Istanbul and built by Mehmet the Conqueror.

In this paper, we aim to present and evaluate the information regarding the Istanbul Grand Bazaar as depicted in the guide of the Russian Shipping and Trade Association.

Keywords:

Russian Shipping and Trade Association, Tourism, Istanbul, Istanbul Grand Bazaar, Guide.

Kapalıçarşı'nın Türk Ekonomisindeki Yerinin Esnaf Tarafından Değerlendirilmesi

◆ Ergün AKTÜRK*
◆ Sena GÜLTEKİN**

Özet

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi ile İstanbul'un bir finans ve ticaret merkezi haline getirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 1461 yılında inşaatına başlanılan Kapalıçarşı günümüzde de bu özelliğini korumaktadır. Çarşı, Osmanlı Devleti döneminde sermayenin saklandığı kasaların bulunması, şehirde ticaret yapan ve bir süreliğine ayrılan kişilerin mal varlığının korunması işlevini görmekteydi. Ayrıca saray hazinesinin saklanması, alışveriş merkezi ve ticaret merkezi olması açısından da ekonomide önemli bir yere sahipti. Günümüzde hala alışveriş merkezi olma özelliğini koruyan Kapalıçarşı'da kuyumcu, halıcı ve süs eşyaları satan bir dizi dükkân bulunmaktadır. Bunun dışında Kapalıçarşı altın ve döviz ticaretine de ev sahipliği yapmakta ve bu alanlarda tıpkı borsa gibi çalışmaktadır. Banka ve döviz bürosu gibi işlev gören bu çarşıda her an altın ve döviz alışverişi yapılmaktadır. Özellikle kuyumculuk sektöründe hem üretim hem

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İİBF, eakturk@atauni.edu.tr

** Araş. Gör., Atatürk Üniversitesi, İİBF, sena.gultekin@atauni.edu.tr



de ticaret merkezi olan çarşı bugün de sektördeki önemini korumaktadır. Burada üretilen ürünler Türkiye'nin dört bir tarafına satılmaktadır. Buna ek olarak Kapalıçarşı'nın tarihi dokusu, esnafın kendine özgü yapısı ve satılan yerel ürünler İstanbul'a gelen turistlerin oldukça ilgisini çekmektedir. Bu durum ülkeye döviz girişinin artmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda burada yaşanan deneyim turistlerin kendi ülkelerinde sözlü reklam yapma olasılığını da artırmaktadır. Bu nedenlerle, Kapalıçarşı'nın ekonomik boyutunun dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Ancak literatür incelendiğinde Kapalıçarşı'nın yeterince incelenmediği görülmüştür. Mevcut çalışma ile Kapalıçarşı'nın ekonomik boyutu incelenecek ve bu kapsamda çarşıda dükkân işleten esnafla nitel görüşmeler yapılacaktır. Bu görüşmelerde esnafın konu ile ilgili görüşleri alınacak daha sonra görüşmeler Maxqda paket programı ile analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Esnaf, Türk Ekonomisi.

Evaluation of the Place of the Grand Bazaar in the Turkish Economy by the Shopkeeper

Abstract

With the conquest of Istanbul by Fatih Sultan Mehmet, it was aimed to turn Istanbul into a financial and trade center. In this direction, the Grand Bazaar, the construction of which started in 1461, still maintains this feature today. During the Ottoman period, the bazaar functioned to protect the assets of people who traded in the city and left for a while by having safes where the capital was kept. It also had an important place in the economy in terms of storing the palace treasury, being a shopping center and trade center. The Grand Bazaar, which is still a shopping center today, has a number of shops selling jewelry, carpets and ornaments. Apart from this, the Grand Bazaar also hosts gold and foreign currency trading and works just like a stock exchange in these areas. In this bazaar, which functions like a bank and exchange office, gold and foreign currency are exchanged at any time. The bazaar, which is both a production and trade center especially in the jewelry sector, maintains its importance in the sector today. The products produced here are sold all over Turkey. In addition, the historical texture of the Grand Bazaar, the unique structure of the artisans and the local products sold attract the attention of tourists



visiting Istanbul. This situation increases foreign currency inflow to the country. At the same time, the experience here increases the likelihood of tourists making verbal advertisements in their own countries. For these reasons, the economic dimension of the Grand Bazaar needs to be carefully examined. However, when the literature is examined, it is seen that the Grand Bazaar has not been sufficiently examined. The current study will examine the economic dimension of the Grand Bazaar and in this context, qualitative interviews will be conducted with shopkeepers operating shops in the bazaar. In these interviews, the opinions of the shopkeepers on the subject will be taken and then the interviews will be analyzed with the Maxqda package program.

Keywords:

Grand Bazaar, Shopkeeper, Turkish Economy.

Kent Merkezinde Geleneksel Mesleklerin Üretimi: İstanbul Kapalıçarşı Hanlarının Zanaatların Sürdürülebilirliğindeki Rolü

◆ Esra ÇAM*

Özet

Bir toplumun ruhunu, kimliğini ayna gibi yansıtan, kültürel üretimin yapıldığı mekânlar vardır. Bu kültürel alanlar hıdırlıklar, bayram yerleri gibi kamusal açık mekânlar olduğu gibi han gibi kapalı kamusal kültürel mekânlar da olabilmektedir. Hanlar; kültürel üretimin yapıldığı, konaklama ve depolama alanları olarak kullanılan mekânlardır. Çalışmamızın konusu; hanların konaklama ve depolama özelliklerinden ziyade kent merkezinde kültürel üretimin yapıldığı ve geleneksel bilginin gelecek kuşaklara aktarıldığı İstanbul Kapalıçarşı mekânsal yapılmasında yer alan hanların kültürel üretimdeki ve sürdürülebilirlikteki rolü üzerine odaklanmaktadır. İstanbul'un imgesi olan Kapalıçarşı içerisinde ve etrafında bulunan hanlarda günümüzde “2486 dükkân” yer almakta, bu dükkânlar kültürel, toplumsal ve ekonomik etkileşim sağlayan mekân özellikleriyle ön plana çıkmaktadırlar.

* Dr., Araştırmacı, esrauz.ege@gmail.com



Kapalıçarşı'nın yapılanmasında bulunan "18 han" ise geleneksel üretimin yapıldığı mekân özelliğiyle ön plana çıkarak anılmaktadır. Gelişen teknoloji, "tüketim katedrallerinin" artması ve değişen sosyokültürel şartlar gibi daha pek çok unsur kültürel mekânların ve geleneklerin unutulmasına ya da değişip dönüşüp güncellemesine sebep olmuştur. Bu noktada üreten ve üretim yeri, geleneğin sürdürülmesinde büyük rol oynamaktadır. UNESCO gibi kurum ve kuruluşlar bu bağlamda önemli adımlar atmaktadır. Örneğin UNESCO, insana ve insanın ürettiği mekana sözleşmelerinde geniş bir şekilde yer vermekte ve üreten ve üretim yerinin yok olmasında kültürün sürekliliğin sağlanamayacağına dikkat çekmekte, projeler üretilmesine destek vermektedirler.

Bu çalışmada, somut olmayan kültür mirasının üretildiği, yaşatıldığı ve aktarıldığı İstanbul Kapalıçarşı hanlarının kültürel mekânlar olarak tanıtımı, kültürel mirasın korunmasındaki rolü, kültürel değerleri ve gelenekleri nasıl yansıttığı, kültürel mekânlarda yaşanan modernleşme ve değişim süreçlerindeki pozisyonu ve de kültürel mekânların gelecek için nasıl korunabileceği, güçlendirileceği ve aynı zamanda bu mekânların sürdürülebilirliği için neler yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler:

İstanbul Kapalıçarşı, Hanlar, Kültürel Mekân, Sürdürülebilirlik, UNESCO.

The Production of Traditional Professions in the City Center: The Role of Istanbul Grand Bazaar “Hans” in the Sustainability of Crafts

Abstract

There are places that reflect the spirit and identity of a society like a mirror, serving as sites of cultural production. These cultural spaces can be public open spaces, such as *hıdırlıks* and feast places, or closed public cultural spaces like “hans” (inns/khan). “Hans” are places where cultural production occurs, and they are also used for accommodation and storage. The focus of this study is on the role of “hans” in cultural production and sustainability within the spatial structure of the Istanbul Grand Bazaar, a center where traditional knowledge is passed on to future generations. Rather than their accommodation and storage functions, this study emphasizes their role in cultural production.

Today, the Grand Bazaar, which is the iconic image of Istanbul, features “2,486 shops” in and around its structure and stands out with its spatial characteristics that foster cultural, social, and economic interaction. The “18 hans” within the Grand Bazaar are recognized for their role as sites of traditional production. However, advancing technology, the rise of “consumption cathedrals,” and changing sociocultural conditions have led to



the forgetting, transformation, or modernization of cultural spaces and traditions. At this point, both the producer and the place of production play a crucial role in sustaining tradition.

Institutions and organizations such as UNESCO are taking significant steps in this context. For example, UNESCO's conventions emphasize the importance of preserving both the human element and the places where cultural production occurs, highlighting that the continuity of culture cannot be ensured if these spaces are destroyed. UNESCO also supports the development of projects aimed at preserving these spaces.

This study aims to present the Istanbul Grand Bazaar "hans" as cultural spaces where the heritage of intangible culture is produced, kept alive, and transferred. It will explore their role in protecting cultural heritage, how they reflect cultural values and traditions, their position in the processes of modernization and change, and what can be done to protect and strengthen these spaces for the future.

Keywords:

Istanbul Grand Bazaar, hans/inns, cultural space, sustainability, UNESCO.

1894 İstanbul Depremi Sonrasında Kurulan Kapalıçarşı Tamir Komisyonunun Faaliyetleri (Nafia İdaresi Tamirat Komisyonu Çarşı-yı Kebîr Tamirat Komisyonu Evrakına Göre)

◆ Fatih ÇİL*

Özet

İstanbul, tarihinin her döneminde pek çok felakete maruz kaldı. Bu afetlerden depremlerin İstanbul'un kent hayatı üzerindeki etkileri bu çalışmanın ana konusudur. İstanbul'da 19. yüzyılın son büyük depremi 10 Temmuz 1894 (6 Muharrem 1312) tarihinde yaşanmıştır. Kayıtlarda "Dersaadet Depremi" olarak da ifade edilen bu deprem, Rumi takvime göre 28 Haziran 1310 gününe denk geldiği için "1310 Zelzelesi" olarak da anılmıştır. Deprem miladi takvimle 10 Temmuz 1894 tarihinde öğle vaktinde meydana gelmiştir. Merkez üssünün Marmara Denizi açıklarında olduğu tahmin edilen deprem, Çatalca'dan Adapazarı'na kadar geniş bir alanı etkiledi, bilhassa İstanbul ve çevresinde ağır hasara sebep oldu. 1894 depremini bilimsel açıdan tetkik etmesi için Tabii Bilimler ve Astronomi Profesörü ve Atina Rasathanesi Müdürü olarak görev yapan Dimitrios Eginitis, Pa-dışah II. Abdülhamid tarafından İstanbul'a davet edilmiş; Eginitis, ekibiyle

* Öğr. Gör. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Rektörlük AİİT Bölümü,
fatihcil1517@gmail.com



birlikte çalışmalara zarar gören yerleri ziyaret ederek başlamıştır. İncelemeler sonucunda Fransızca bir rapor yazmıştır. Rapora göre İstanbul'un depremde en fazla zarar gören bölgesi Sultanahmet'ten Edirnekapı'ya kadar uzanan bölgedir. Kapalıçarşı'nın Fesçiler, Kuyumcular, Yağlıkçılar, Çadircılar ve Bitpazarı tarafı tamamen yıkılmıştır. Çarşı civarında Yolgeçen Hanı, Baltacı Hanı, Bodrum Hanı, Takkeci Hanı ve Sepetçi Hanı, Ir-gat Pazarı'nda Kahveciler içinde Çadircı Hanı, kürkçüler karşısındaki Aşçı dükkânı ve Avrupa Hanı faaliyet gösterilemeyecek şekilde zarar görmüştür. İstanbul'un en büyük ve önemli ticaret merkezi olan Kapalıçarşı'nın yeniden eski fonksiyonunu kazanması için hükümet seferber olmuştur. Tamirat işlerini yürütmek için bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon tarafından hasar tespiti yapılarak, tamir süreci planlanmıştır. Komisyonun iş ve işleyişine ait 550 belgeyi içeren bir arşiv dosyasından yola çıkarak konuya farklı bir açıdan bakış açısı sunmaya çalışacağız. Eldeki belgeler; komisyona verilen dilekçeler ve bunlara karşılık yapılan işlemlere ve dönüşlere ait bilgiler sunmaktadır. Böylece yaşanan deprem felaketi sonrasında yaraların sarılması, çalışmamıza konu olan Kapalıçarşı'nın tamiri sürecinde yaşananları, organizasyonu anlayabilmek adına anlamlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, tamir, komisyon, deprem, İstanbul.

1894 Activities of the Grand Bazaar Repair Commission Established After the Istanbul Earthquake

*- According to the Documents of the Nafia
Administration Repair Commission Çarşı-yı
Kebîr Repair Commission*

Abstract

Istanbul has experienced numerous disasters throughout its history. This study focuses on the impact of earthquakes on the urban life of Istanbul. The last major earthquake of the 19th century in Istanbul occurred on July 10, 1894 (6 Muharram 1312). This earthquake, also referred to as the “Dersaadet Earthquake” in historical records, is known as the “1310 Zelzelesi” due to its coincidence with June 28, 1310 in the Greek calendar. The earthquake struck at noon on July 10, 1894, with its epicenter estimated to be in the Marmara Sea. It affected a wide area from Çatalca to Adapazarı, causing significant damage, especially in and around Istanbul. Sultan Abdülhamid II invited Dimitrios Eginitis, Professor of Natural Sciences and Astronomy and Director of the Athens Observatory, to Istanbul to conduct a scientific investigation of the earthquake. Eginitis and his team began their work by visiting the damaged areas and produced a report in French based on their findings.

The area of Istanbul that suffered the most damage from the earthquake was the region extending from Sultanahmet to Edirnekapı. The Fesçiler,



Jewelers, Yağlıkçılar, Çadircılar, and Bitpazarı sections of the Grand Bazaar were completely destroyed. The Yolgeçen Inn, Baltacı Inn, Bodrum Inn, Takkeci Inn, and Sepetçi Inn around the bazaar, the Çadircı Inn in the coffee shops of the Irgat Bazaar, the cook shop opposite the furriers, and the Avrupa Inn were damaged to the extent that they could no longer operate.

The government mobilized to restore the Grand Bazaar, Istanbul's largest and most important commercial center, to its former function. A commission was formed to oversee the repairs. This commission assessed the damage and planned the repair process. This study aims to provide a unique perspective based on an archive file containing 550 documents related to the work and operations of the commission. These documents offer insights into the petitions submitted to the commission and the actions taken in response. Understanding this process will shed light on the organization and efforts involved in recovering from the earthquake disaster and repairing the Grand Bazaar, which is the focus of this study.

Keywords:

Grand Bazaar, repair, commission, earthquake, Istanbul.

19. Yüzyıl Hatıralarında Zamansız Bir Mekân: Çârşû-yı Kebîr

◆ Fırat KÜSKÜ*

Özet

Çalışmamızda değişen zamana rağmen yüzyıllardır varlığını muhafaza eden bir alışveriş merkezi olarak ticari faaliyetlerini sürdürdüğü gibi tarihsel-kültürel değerlerini de koruyan Çârşû-yı Kebîr, Kârgir Çarşı, Büyük Çarşı veya Kapalıçarşı isimleriyle anılan meşhur çarşı, hatıratdan faydalanmak suretiyle incelenmiştir. İstanbul'da ticaretin kalbi durumundaki bu mekân hem yerli hem de yabancı ziyaretçilerin hatıratında önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim hatıralar tarih yazımında oldukça önemli bir yere sahip olan birinci elden kaynaklardır. Hatırat adı dışında; anı, hatırat, seyahatname, mektup, makale, gazete kupürü ve benzeri şekillerde yayınlanmış olan bu türden eserlerde, başka kaynaklarda bulunmayacak ölçüde kıymetli bilgilere ulaşmak mümkündür. Çalışmamızda, 19. yüzyılda Kapalıçarşı'yı ziyaret eden; seyyah, gazeteci, asker, memur, diplomat, arkeolog, sanatçı vb. çok sayıda yerli ve yabancı şahsın çarşı izlenimlerine

* Araş. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, fkusku@sinop.edu.tr.



yer verilecektir. Kapalıçarşı'daki ticari faaliyetler, çarşı esnafı, çarşının fiziksel özellikleri, çarşıda gündelik hayat, halkın çarşıya ilgisi, çarşının güvenliği, eğlence hayatı ve sosyalleşme mekânı olarak çarşı gibi çeşitli konulara değinilecektir. Ayrıca ilgili konularda dönemin basını ve Osmanlı arşiv belgeleriyle birlikte hatıra türü eserlerde anlatılanlar arasında paralellik kurulmaya çalışılacaktır. Bu yönüyle birinci elden kaynaklara dayalı bir çalışma ile bugün hâlâ İstanbul'un sembollerinden birisi olmaya devam eden Kapalıçarşı'nın 19. yüzyıldaki portresi canlı bir biçimde çizilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Hatırat, 19. Yüzyıl, Seyyahlar, İstanbul.

An Untimely Place in 19th Century Memoirs: The Grand Bazaar

Abstract

In this study, we examine the renowned bazaar known by various names such as Çârşû-yı Kebîr, Kârgir Çarşı, Büyük Çarşı, or Kapalıçarşı, which has preserved its existence and commercial activities as a shopping center for centuries despite changing times, while also maintaining its historical and cultural values. This central hub of commerce in Istanbul holds a significant place in the memoirs of both local and foreign visitors. Memoirs, as primary sources, hold a crucial position in historiography. Beyond the term ‘memoirs,’ these works are published as reminiscences, travelogues, letters, articles, newspaper clippings, and similar forms, providing invaluable information often not found in other sources. Our study focuses on the impressions of numerous local and foreign individuals, such as travelers, journalists, soldiers, civil servants, diplomats, archaeologists, and artists, who visited Grand Bazaar in the 19th century. Topics covered include commercial activities within the bazaar, its tradespeople, physical characteristics, daily life, public interest, security, entertainment, and its role as a socialization space. Additionally, we aim to establish parallels be-



tween accounts in memoirs and contemporary press and Ottoman archival documents on related topics. Through this approach, we seek to vividly portray the 19th-century image of Grand Bazaar, which continues to be one of Istanbul's iconic symbols today, based on primary sources.

Keywords:

Grand Bazaar, Memoirs, 19th Century, Travelers, Istanbul.

Tanzimat Sonrası Osmanlı Devleti'nde Kadın Mülkiyeti: Kapalıçarşı

◆ Funda ÖZTÜRK*

Özet

Amerikan İhtilali'nden başlamak suretiyle sonrasında yayınlanan 1789 Fransız İnsan ve Vatandaşlık Bildirgesi'nde mülkiyet hakkı, temel hak olarak ele alınmış hatta bireyin özgürlüğü mülkiyet hakkına sahip olup olmamasıyla belirlenmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin hukuki yapısı incelendiğinde evlenme, boşanma, miras, mülkiyet hakkı gibi meselelerin çoğunlukla İslam hukuku; devlet idaresi ve arazi intikali gibi konuların ise örfi hukuk kapsamında ele alındığı görülmektedir. Bu çalışma ile Osmanlı Devleti'nde kadınların mülkiyet hakkına sahip olup olmadığı ve Tanzimat'ın mülkiyet hakkı üzerindeki olumlu/olumsuz etkileri incelenecektir. Ayrıca mülkiyet hakkı ve hukuki işlem ehliyeti hususunda kadın ve erkek arasında fark olup olmadığı, kadınların medeni durumunun bu hakları nasıl etkilediği gibi sorular araştırılıp değerlendirilecektir.

Değerlendirilmesi gereken bir başka nokta ise Osmanlı Devleti'nde kadınların hangi yollarla mülk edinebildiği ve mülkleri nasıl değerlendirdiği

* Dr., Araştırmacı, fndozturk87@gmail.com



hususudur. Tüm bu hususlar doğrultusunda Osmanlı Devleti'nde kadınların, mülkiyet hakkı incelenerek hem hukuki statüleri anlaşılmış olacak hem de kadınların Kapalıçarşı'daki mülkiyetleri incelenerek ekonomideki yeri gösterilecektir. Zira, Kapalıçarşı ticaret merkezi olarak Osmanlı'nın iktisadi yapısında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle kadınların bu merkez içerisinde mülk edinimi de ayrı bir önem taşımaktadır. Yapılan arşiv taramasında Kapalıçarşı'da kadınların sahaf, kuyumcu, terzi ve benzeri dükkânların sahibi ya da hissedarı olduğu anlaşılmıştır. Yine bu belgelerde kadınların, dükkânlarla ilgili olarak miras intikali, vergi borçları, kiracı problemleri, dükkân tadilatları -özellikle 1894 İstanbul depremi sonrası- gibi sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışma ile gerek Osmanlı kadının mülkiyet hakkı gerekse Kapalıçarşı'daki kadın mülkiyeti vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Osmanlı Hukuku, Kapalıçarşı, Kadın, Mülkiyet Hakkı, Ekonomi.

Women's Property in the Ottoman Empire After Tanzimat: Grand Bazaar

Abstract

In the French Declaration of the Rights of Man and of the Citizen of 1789, published after the American Revolution, the right to property was considered a fundamental right, and even individual freedom was determined by whether one had the right to property. In this context, when examining the legal structure of the Ottoman Empire, issues such as marriage, divorce, inheritance, and property rights were primarily governed by Islamic law, while matters such as state administration and land transfer were handled under customary law. This study will examine whether women had property rights in the Ottoman Empire and the positive and negative effects of the Tanzimat reforms on these rights. Additionally, it will investigate whether there were differences between men and women in terms of property rights and legal capacity and how women's marital status affected these rights.

Another aspect to be evaluated is the ways in which women could acquire property in the Ottoman Empire and how they managed these properties. By examining women's property rights and their role in the econo-



my, particularly in the Grand Bazaar, this study aims to shed light on the legal status of women in the Ottoman Empire. The Grand Bazaar, as a significant trade center in the Ottoman Empire, is of particular importance in this context. The archival research reveals that women in the Grand Bazaar were owners or shareholders of second-hand bookstores, jewelry shops, tailors, and similar businesses. The documents also show that women faced issues such as inheritance transfer, tax debts, tenant problems, and shop renovations, particularly after the 1894 Istanbul earthquake. This study highlights both the property rights of Ottoman women and their property holdings in the Grand Bazaar.

Keywords:

Ottoman Law, Grand Bazaar, Women, Property Rights, Economy.

Osmanlı Saray Kuyumculuğu ve Cilt Sanatı

◆ Güssün GÜNEŞ*
◆ Müeyyet ADAŞ**

Özet

Osmanlıda birçok zanaat alanının evi olan İstanbul'un ünlü tarihi Kapalıçarşısı tarih kokan yapısı ile günümüzde hala çok ilgi çekmektedir. Çarşı kompleksi içerisinde yerleşmiş yüzlerce mesleğe ev sahipliği yapan bu tarihi yapı içinde, kuyumculuk ve cilt sanatı, imparatorluğun kültürel ve sanatsal zenginliklerini yansıtan önemli sanat alanları idi. Bu sanat dalları, Osmanlı sanat estetiğinin anlaşılması ve dönemin toplumsal yapısına dair bilgiler sunması açısından önem arz etmektedir. Bu iki sanat dalı sarayın sosyal ve kültürel yaşamında merkezi bir rol oynamış, kuyumculuk ve cilt sanatında imparatorluğun estetik anlayışını ve sanatsal zenginliğini yansıtan eserler üretilmiştir. Saray kuyumcuları; sultanlar ve yüksek rütbeli devlet adamları için özel olarak tasarlanmış mücevherat, ziynet eşyaları ve sorguçlar üretirken, bu eserlerde kullanılan malzemeler

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Müessese Arşivleri Anabilim Dalı, gussun.gunes@marmara.edu.tr

** Klasik Cilt Sanatçısı, Doktorant, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Türk İslam Sanatları, mueyyetadas@gmail.com



(altın, gümüş, değerli taşlar) ve işçilik, Osmanlı zanaatkârlığının incelik ve estetik anlayışını göstermesi yönünden büyük önem taşımıştır.

Osmanlı sarayında kitap sanatı, bilgi ve kültür aktarımının yanı sıra estetik bir gösteriş aracı olarak da kullanılmıştır. Osmanlı Sultan hazinelerinden günümüze ulaşan eserler arasında değerli taşlarla bezeli kitap kapları bulunmaktadır. Birkaç istisna dışında büyük kısmını Mushafların oluşturduğu bu ciltler, döneminin kuyumculuk ve cilt sanatının nadide örnekleri arasındadır. Her biri Ehl-i Hıref-i Hassa içinde faaliyet gösteren zergerân ve mücellidân bölüklerinin iş birliğiyle üretilen eserler, hazine seksiyonunun önemli parçaları arasında yer almaktadır. Hazineye mevcut değerli taşlarla bezeli kuyumculuk örneklerinin çoğunluğu, Osmanlı devletinin sosyal, siyasi ve ekonomik olarak en güçlü olduğu 16. yüzyıla aittir. Bu çalışmada, Osmanlı saray kuyumculuğu ve kitap sanatları içinde yer alan cilt sanatının Osmanlı kültüründeki rolünü ve etkisini inceleyerek üretilen sanat eserlerinin akademik değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Osmanlı Saray Kuyumculuğu, Değerli Taşlar, Ehl-i Hıref-i Hassa, Osmanlı Cilt Sanatı, Murassa Cilt.

The Art of Ottoman Palace Jewelry and Bookbinding

Abstract

Istanbul's renowned historical Grand Bazaar, which served as a hub for numerous crafts in the Ottoman Empire, continues to attract significant scholarly interest due to its richly historical architecture. This historic complex, home to hundreds of professions, prominently featured jewelry making and bookbinding as principal arts that exemplified the cultural and artistic richness of the empire. These art forms are significant for understanding Ottoman artistic aesthetics and providing insights into the social structure of the period. They played a central role in the social and cultural life of the palace, producing works that reflected the empire's aesthetic sensibilities and artistic richness. Palace jewelers crafted jewelry, adornments, and aigrettes specifically designed for sultans and high-ranking officials, with the materials used (gold, silver, precious stones) and the craftsmanship showcasing the finesse and aesthetic sensibilities of Ottoman artisanship.

In the Ottoman Palace, the art of bookbinding was used not only for the transmission of knowledge and culture but also as an aesthetic display.



Among the works that have survived from the Ottoman Sultan's treasures are book covers adorned with precious stones. With few exceptions, these bindings, mostly consisting of Qur'ans, are among the exquisite examples of the period's jewelry and bookbinding arts. Produced through the collaboration of the zergerân and mücellidân guilds, each functioning within the Ehl-i Hiref-i Hâssa, these works occupy an important place in the treasury section. The majority of the jeweled bookbinding examples present in the treasury, showcasing the finesse of Ottoman craftsmanship, date back to the 16th century, when the Ottoman state was at its zenith socially, politically, and economically. This study aims to academically evaluate the artworks produced by examining the role and impact of palace jewelry and bookbinding arts within Ottoman culture.

Keywords:

Ottoman Palace Jewelry, Precious Stones, Ehl-i Hiref-i Hâssa, Ottoman Bookbinding Art, Jeweled Bookbinding.

Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim'in Eserlerinde Kapalıçarşı

◆ İbrahim ÖZEN*

Özet

Tarihi dokusu ve kendine özgü yapısıyla İstanbul için kültürel bir miras konumundaki Kapalıçarşı, Türk edebiyatında bir mekân olarak yazar ve şairlerin eserlerine yansımıştır. Bilhassa eserlerinde İstanbul'u anlatan yazarlar, Kapalıçarşı'yı genellikle buluşma yeri ve alışveriş mekânı olarak kurgusal zemine taşımışlardır. Bu yazarlardan biri hikâyeye ve romanlarında İstanbul'u konak ve yalı çevresinden kenar mahallelerine varıncaya kadar farklı mekânları, çeşitli insan tipleriyle anlatan Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır. Bir diğeri ise eski İstanbul'un gündelik hayatını neredeyse bütün ayrıntılarıyla anlatma gayretinde olan Ahmet Rasim'dir. Bu çalışmada, Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ahmet Rasim'in eserlerine mimari yapısı, dükkânları, esnafı, müşterisi ve işlevi itibarıyla yansıyan Kapalıçarşı bir mekân olarak incelenecektir.

Çalışmanın kaynakları, Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim'in roman,

* Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, i.ozen@izu.edu.tr



hikâye, hatıra ve mektup türündeki eserlerinden oluşmaktadır. Hüseyin Rahmi, özellikle *Tesadüf*, *Sevda Peşinde*, *Can Pazarı* ve *Namuslu Kokotlar* adlı romanlarında kahramanlarının yolunu Kapalıçarşı'dan geçirmiştir. Roman kahramanlarından bazıları alışveriş yapmak ve buluşmak için çarşıya uğramışlar bazıları da miras kalan dükkânlarıyla çarşıdan gelir sahibi olmuşlardır. Ahmet Rasim ise semtleri, eğlence yerleri, ulaşım araçları, insanı ve problemleriyle İstanbul'u anlattığı *Şehir Mektupları*'nda bir mektubunu Kapalıçarşı'ya ayırmış, bir çarşı diyalogunu kitabına taşımıştır. Ahmet Rasim, yine aynı şehrin kitabı olarak kaleme aldığı, realist çizgilerle şehrin zevk ve eğlence hayatının panoramasını sunduğu *Fuhş-ı Atik*'te Kapalıçarşı'ya yer vermiştir. Dolayısıyla her iki yazar da farklı yönleri ve işlevleriyle Kapalıçarşı'yı eserlerinde yer vermişlerdir. Çalışma sonucunda İstanbul'la bütünleşen böylesi önemli iki yazarın eserlerinde, şehrin simgesel bir değeri olan Kapalıçarşı'nın varlığı tespit edilecek, Kapalıçarşı'nın Türk edebiyatına yansıyan yönü noktasında literatüre bir katkı sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Edebî Metin, Mekân, İstanbul, Kapalıçarşı.

Grand Bazaar in the Works of Hüseyin Rahmi Gürpınar and Ahmet Rasim

Abstract

The Grand Bazaar, a cultural heritage of Istanbul with its historical texture and unique structure, has been depicted in the works of Turkish writers and poets. In particular, writers who describe Istanbul in their works often portray the Grand Bazaar as a meeting and shopping place. One such writer is Hüseyin Rahmi Gürpınar, who describes Istanbul in his stories and novels with its various places and people, from the surroundings of mansions to the outskirts. Another is Ahmet Rasim, who endeavors to describe the daily life of old Istanbul in great detail.

This study analyzes the Grand Bazaar as reflected in the works of Hüseyin Rahmi Gürpınar and Ahmet Rasim, focusing on its architectural structure, shops, tradespeople, customers, and functions. The sources of the study include Hüseyin Rahmi's and Ahmet Rasim's works in the genres of novels, stories, memoirs, and letters. Hüseyin Rahmi, especially in his novels *Tesadüf*, *Sevda Peşinde*, *Can Pazarı*, and *Namuslu Kokotlar*, features characters who visit the Grand Bazaar for shopping or socializing, and some who earn income from their inherited shops. Ahmet Rasim, on the



other hand, dedicates a letter to the Grand Bazaar in his *Şehir Mektupları*, where he describes Istanbul with its districts, entertainment venues, means of transportation, people, and problems, and includes a bazaar dialogue. Ahmet Rasim also incorporates the Grand Bazaar in *Fuḥş-ı Atik*, a book that presents a panorama of the city's pleasure and entertainment life with realist lines. Thus, both authors include the Grand Bazaar in their works, highlighting its various aspects and functions. The study aims to identify the representation of the Grand Bazaar, a symbolic value of the city, in the works of these two significant writers who are closely connected with Istanbul. This will contribute to the literature on the depiction of the Grand Bazaar in Turkish literature.

Keywords:

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Literary Work, Place, Istanbul, Grand Bazaar.

Refik Halid Karay ve Sermet Muhtar Alus'un Kapalıçarşısı

◆ İsmail Alper KUMSAR*

Özet

1 888 yılında doğan Refik Halid Karay ve Sermet Muhtar Alus yalnızca aynı yıl doğmuş iki edebiyatçı değil aynı semtte büyümüş iki iyi dosttur. Her ikisinin de Göztepe'deki Taş Mektep'te, daha sonra Galatasaray Sultanisi'nde ve nihayet Mekteb-i Hukuk'ta tahsil gördüklerini bildiğimize göre ikili arasında dostluktan da öte bir kader birliği olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Refik Halid'i her ne kadar *Memleket Hikâyeleri* kitabı ve bu kitapta çizdiği Anadolu portreleri ve yaşadığı sürgünlerde edindiği izlenimlerden hareketle kaleme aldığı metinlerle hatırlasak da esasında o tam bir İstanbulludur. *Hep İstanbul* başlığı altında derlenen İstanbul'a dair yazıları, Karay'ın İstanbul'a hâkimiyeti konusunda bir fikir verecektir. Sermet Muhtar, Refik Halid kadar meşhur bir edibimiz olmakla birlikte onun İstanbul bilgisi Karay'inkinden aşağı değil hatta daha üstündür. İstanbul'u avucunun içi gibi bilen Alus'a İstanbul'un "muhtar"ı

*Doç., Dr., Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, alperkumsar@duzce.edu.tr



dense abartılmış sayılmaz. Dostu Karay'ın tabiri ile o bir İstanbulludur. Reşat Ekrem Koçu'nun meşhur *İstanbul Ansiklopedisi*'nde azımsanmayacak katkısı olduğunu da belirtmekte fayda var.

Bu çalışmada İstanbul'un hafızası sayılabilecek iki edibimizin hem hayatlarının kesişme noktalarına ve dostluklarına dikkat çekilmiş olacak hem de İstanbul'un sembol mekânlarından olan Kapalıçarşı'ya nasıl baktıklarına dair değerlendirmeler yapılacaktır. Böylece mimarlık tarihimizin kıymetli bir mekânı olan Kapalıçarşı'nın teknik ve tarihi yönünün dışında iki önemli edebiyatçımızın ruh dünyasındaki karşılığı tespit edilmiş olacaktır. Yaklaşık 150 yıl önce Kapalıçarşı'nın toplum hayatında oynadığı rol de bu vesile ile bir parça aydınlanacaktır. Sonradan farklı ediplerimiz üzerinden benzer bakış açıları ile yapılacak muhtemel çalışmalar sayesinde Kapalıçarşı'nın edebiyat dünyasındaki anlamını daha bütüncül biçimde tespit etmek mümkün olacaktır. Mekânın yazma süreçlerinde oynadığı rol ve yazı içinde icra ettiği fonksiyon konusunda yapılacak değerlendirmeler edebî metin / edebiyatçı ve mekân ilişkisi konusundaki literatürün zenginleşmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Refik Halid Karay, Sermet Muhtar Alus, Kapalıçarşı, Mekân, Edebiyat.

Grand Bazaar by Refik Halid Karay and Sermet Muhtar Alus

Abstract

Refik Halid Karay and Sermet Muhtar Alus, both born in 1888, were not only prominent literary figures but also close friends who grew up in the same neighborhood. They were educated at Taş Mektep in Göztepe, Galatasaray Sultaniye, and Mekteb-i Hukuk, which suggests a shared destiny beyond mere friendship. While Refik Halid is remembered for his book *Memleket Hikâyeleri* (Stories of the Homeland) and the Anatolian portraits he painted, as well as the texts he wrote based on his experiences during exile, he is, in fact, a true Istanbulite. His writings on Istanbul, compiled under the title *Always Istanbul*, reflect his deep knowledge of the city. Although Sermet Muhtar may not be as well-known as Refik Halid, his knowledge of Istanbul is comparable, if not superior. Alus, who is intimately familiar with Istanbul, could be described as the “muhtar” of the city. His friend Karay described him as an Istanbulist. It is also noteworthy that Reşat Ekrem Koçu made a significant contribution to the famous Istanbul Encyclopedia.

This study focuses on the intersection of the lives and friendship of these



two literary figures, who can be considered the memory of Istanbul, and evaluates their perspectives on the Grand Bazaar, one of Istanbul's symbolic locations. This approach aims to reveal not only the technical and historical aspects of the Grand Bazaar, a valuable site in architectural history, but also its significance in the spiritual worlds of these two important writers. Additionally, the role of the Grand Bazaar in societal life about 150 years ago will be illuminated. Future studies that adopt similar perspectives on other authors could provide a more holistic understanding of the Grand Bazaar's significance in literature. The evaluations on the role of the place in the writing process and its function in literary creation will enrich the literature on the relationship between literary texts and places.

Keywords:

Refik Halid Karay, Sermet Muhtar Alus, Grand Bazaar, Space, Literature

Kapalıçarşı'da Zanaatlar Bağlamında Oluşan Ticaret Kültürünün Dünü ve Bugünü

◆ Mahmut DELEN*
◆ İsmail KABAN**

Özet

İnsanlık, eski dönemlerden beri müşterek yaşamın gereği olan dayanışma ve paylaşmanın sağlanması amacıyla alışveriş yapmak için çeşitli vesilelerle bir araya gelmiştir. Kervanlarla yapılan ticaretin tüm ihtiyaçlara cevap verememesi ve şehirlerin gündelik ihtiyaçları karşısında yetersiz kalması sonucunda pazar ve çarşılar kurmaya başlayan insanlar, ticarete bağlı kültürlerin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Bu araştırma da Osmanlı Devleti döneminde Kapalıçarşı'da icra edilen zanaatların tespitini yaparak çarşının ticaret kültürüne mercek tutmayı ve bu zanaat kültürünün günümüzdeki izdüşümünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Muhtevası itibarıyla keşfedici bir araştırma niteliğini taşıyan çalışma, işletme tarihi ile kültür alanlarını birleştiren disiplinler arası bir hüviyet sergilemektedir. Araştırma sürecinde yöntem olarak nitel yaklaşım, desen olarak kültür

* Dr. Öğretim Üyesi Mahmut DELEN, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, mahmut.delen@gop.edu.tr

** Doç. Dr. İsmail KABAN, Ordu Üniversitesi, ismailkaban@odu.edu.tr



analizi; veri toplama tekniği olarak doküman analizi ve yüz yüze görüşme metodu tercih edilerek bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda dijital arşiv belgeleri kapsamlı bir şekilde taranmış ve konu ile ilgili Anahtar Kelimeler: (Çarşı-yı Kebir + esnaf; Çarşı-yı Kebir + dükkân; Çarşı-yı Kebir + zanaat; Çarşı-yı Kebir + tüccar) kullanılarak arşiv üzerinde elektronik sorgular gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında ilgili dönemde Çarşı-yı Kebir olarak isimlendirilen Kapalıçarşı'da icra edilen zanaatlar ve esnaflık faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca görüşme yöntemi kullanılarak yapılandırılmış görüşme formu vasıtası ile bölgede faal olarak mesleki faaliyet yürüten bir turist rehberinin tecrübesine başvurulmuş, çarşının aktüel ticaret hayatında Osmanlı dönemi esnaf ve zanaatkârlık faaliyetlerine ilişkin kültürel dokunun izleri araştırılmıştır. Çalışma ile ayrıca modern dünyanın parçalanmış zaman sorunu karşısında kültürel süreklilik bağlamında geleneksel mekânın üstlendiği role ilişkin cevaplar üretilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda dijital arşivin tamamı üzerinde taramalar yapılarak günümüzdeki ticaret kültürü ile mukayeseli bir analiz ortaya konulmasının, çalışmanın önemini arttırdığı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Çarşı-yı Kebir, Zanaat, Esnaflık, Dükkân, Ticaret, Tüccar.

World and Today of Trade Culture Created in the Context of Craftsmanship in Grand Bazaar

Abstract

Since time immemorial, humanity has gathered on various occasions to shop, ensuring the solidarity and sharing essential for communal living. Due to the limitations of caravan trade and the inability of towns to meet daily needs, people began establishing markets and bazaars, which facilitated the development of commercial cultures. This research aims to identify the crafts practiced in the Grand Bazaar during the Ottoman Empire, illuminate the bazaar's commercial culture, and reveal the projection of this craft culture today. This exploratory study has an interdisciplinary nature, combining economic history and cultural studies.

The research employs a qualitative approach, utilizing cultural analysis as a design, and document analysis and face-to-face interviews as data collection techniques. Digital archive documents were extensively scanned, and electronic searches were conducted using Keywords: related to the topic (Çarşı-yı Kebir + craftsmen; Çarşı-yı Kebir + shop; Çarşı-yı Kebir + crafts; Çarşı-yı Kebir + merchant). The findings provide information on the craft and trade activities in the Grand Bazaar, referred to as Bazaar-1 Kebir



during the relevant period. Additionally, the experiences of a tourist guide actively involved in the region were gathered through a structured interview, exploring the traces of Ottoman-era craftsmanship and handicraft activities in the current commercial life of the bazaar.

The study also seeks to address the role of traditional spaces in maintaining cultural continuity amidst the fragmented temporal challenges of the modern world. It is assessed that scanning the entire digital archive and presenting a comparative analysis with today's commercial culture enhances the significance of the study.

Keywords:

Grand Bazaar, Bazaar of Kebir, Handicraft, Craftsmanship, Shop, Trade, Merchant.

Kapalıçarşı'nın Mimari ve Tezyinat Açısından Değerlendirilmesi

◆ Kübra BAŞ*

Özet

Fatih Sultan Mehmed'in 1453 yılında İstanbul'u fethetmesinin ardından İstanbul'da Türkler yeni bir medeniyetin inşasına başlamıştır. Fatih döneminden 20. yüzyılın başlarına kadar Osmanlı topraklarında siyaset, iktisat, kültür ve sanat alanlarında birçok gelişme olmuş bunların sonuçları en çok payitaht İstanbul'da hissedilmiştir. Beyazıt ve Nuruosmaniye Camileri arasında kalan bölgede inşa edilen Kapalıçarşı, Fatih Sultan Mehmed döneminden günümüze ulaşan en önemli iktisadî yapılarından biridir. Osmanlı döneminde Büyük Çarşı, Çârşû-yı Kebîr olarak da adlandırılan Kapalıçarşı yüzyıllar boyunca geçirmiş olduğu yangın ve deprem gibi afetler dolayısıyla farklı tarihlerde onarımlar görmüş, ayrıca kullanım ihtiyaçlarına göre de çarşıda zaman zaman yapısal değişiklikler meydana gelmiştir. Kapalıçarşı başta iktisadî hayattaki etkisi olmak üzere mimari ve sanat tarihi açısından çeşitli incelemelere konu olmuştur.

Bu çalışma kapsamında Kapalıçarşı, mimarisi ve süsleme unsurları açısından incelenecek ve günümüze ulaşan özellikleri hakkında bilgi verile-

*Sanat Tarihçisi, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, kubra.bas@millisaraylar.gov.tr



cektir. Kapalıçarşının strüktürü (kubbe, tonoz, kemer, pandantif, sütun, ayak vs.), pencere ve kapı açıklıkları planlar üzerinden anlatılacaktır. Bu mimarî unsurlardaki tezyinat; teknik, dönem ve üslup yönünden incelenecektir. Ayrıca Kapalıçarşı'nın içinde bulunan mimariye bağlı unsurlardan; çeşmeler, dua kubbeleri ve kitabeler de hem işlevsellikleri hem de mimarî ve tezyinatları ile birlikte ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Bedesten, Han, Çarşı, Dua Kubbesi.

Evaluation of the Grand Bazaar in Terms of Architecture and Decoration

Abstract

After Sultan Mehmed the Conqueror conquered Istanbul in 1453, the Turks initiated the construction of a new civilization in the city. From the reign of Mehmed the Conqueror to the early 20th century, the Ottoman Empire witnessed significant developments in politics, economy, culture, and art, with these advancements being most acutely felt in the capital city of Istanbul. Among the important economic structures from Mehmed the Conqueror's reign that has survived is the Grand Bazaar, built in the area between Beyazıt and Nuruosmaniye Mosques. Known as Çarşı-yı Kebir or the Grand Bazaar during the Ottoman period, it underwent repairs at various times due to disasters such as fires and earthquakes. As a result, structural changes occasionally occurred based on the needs of the period. The Grand Bazaar has been the subject of numerous studies focusing on its impact on economic life, architecture, and art history.

Within the scope of this study, the Grand Bazaar will be examined in terms of its architecture and decorative elements, providing insights into



the features that have persisted to the present day. The architectural structure of the Grand Bazaar—including domes, vaults, arches, pendentives, columns, and piers—along with window and door openings, will be detailed using architectural plans. The decorative elements within these architectural components will be analyzed in terms of technique, period, and style. Additionally, other architectural features of the Grand Bazaar, such as fountains, prayer domes, and inscriptions, will be evaluated in terms of their functionality, architectural form, and ornamentation.

Keywords:

Grand Bazaar, Bedesten, Inn, Bazaar, Prayer Dome.

Göstergebilimle Düşünmek: Kapalıçarşı'nın Doğal ve Kültürel Bağlantılarda Okunması

◆ Murat KALELİOĞLU*

Özet

Dünyanın neresinde olursa olsun; jeopolitik konumu ve şanlı tarihiyle, kültürel, siyasal, toplumsal ve iktisadi hayata olan katkı ve zenginliğiyle insanlık tarihinin başından bu yana tüm insanlığın gözlerinin üzerinde olduğu kadim bir dünya kentidir İstanbul. Türk tarihinin ihtişamlı ve şanlı göstergelerinden biri olan bu kent, kendi dizgesini oluşturan sayısız güzellik ve özellikte birçok alt dizgeye de ev sahipliği yapmaktadır. Bir dünya kenti olarak İstanbul'a anlam ve değer katan bu oluşturu alt dizgelerden biri de yüzyıllardır varlığını ve dinamizmini koruyan ve hayatın birçok alanında insanlığa hizmet eden Kapalıçarşıdır.

Geçmişten bugüne kurgusundaki estetik ve işlevsellikle, kendi dizgesi içinde biçimlenen tarihsel, toplumsal, siyasal ve kültürel dokusuyla birçok düşüncenin, sanat eserinin ve yaşamın kimi zaman nesnesi, kimi zaman da öznesi olan bir dizgedir Kapalıçarşı. Yüzyıllardır içinde bulunduğu coğraf-

* Doç. Dr. Murat Kalelioğlu, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, kalelioglu.murat@gmail.com



yaya, insanına ve dünyanın her yerinden kendisini görmeye gelen ziyaretçilere sadece bir uzam olarak ev sahipliği yapmamış, aynı zamanda değişik türden göstergeler aracılığıyla kendi dizgesinde kurgulanan diliyle de durmadan bir şeyler aktarmıştır. Bu özelliğiyle İstanbul'un tarihsel, doğal ve kültürel kurgusuna, bu kurgunun derinliğine ve estetiğine önemli katkılar sunma yetisine sahip, her daim farklı yaklaşım, teknik ve çözümleme araçlarıyla incelenmeye değer, bir göstergeler imparatorluğudur Kapalıçarşı.

Bu çalışmada Kapalıçarşı'nın kendi dizgesi içinde nasıl üretildiği, bu üretim sürecinde rol oynayan oluşturuçu öğelerin neler olduğu ve birbiriyle eklemlenmiş biçimleri göstergebilimin olanakları çerçevesinde disiplinlerarası bir anlayışla çözümlenecektir. Bu çözümleme sürecinde Kapalıçarşı'nın doğal ve kültürel özellikleri de göz önünde bulundurulacak ve geçmişten günümüze aktarılan bu dizgenin ve edinilmiş değerlerinin korunması ve sürdürülebilir olması için özneye düşen roller de tartışılacaktır. Bu sayede doğal ve kültürel göstergelerin anlamlı dizilişleriyle paha biçilmez bir göstergeler imparatorluğuna dönüşen Kapalıçarşı'nın anlam evreni, bu evrene ait değerlerin sürdürülebilirliği ve bunun neden gerekli olduğu sistemli bir düşünme biçimini gerektiren göstergebilimsel bir bakış açısıyla ortaya çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Göstergebilim, Uzam Göstergebilimi,
Kültür Göstergebilimi.

Thinking With Semiotics: Reading the Grand Bazaar in Natural and Cultural Contexts

Abstract

With its geopolitical location and its significant contributions and richness to cultural, political, social, and economic life, Istanbul stands as an ancient city that has captivated humanity since the dawn of history. As a symbol of Turkish heritage, this city is home to numerous sub-structures that contribute to its unique system of beauty and significance. Among these, the Grand Bazaar is a key element that has preserved its existence and dynamism for centuries, serving a multitude of functions in human life.

Historically, the Grand Bazaar has alternated between being the object and the subject of numerous thoughts and artistic works. It thrives through its aesthetics and functionality, embedded within its historical, social, political, and cultural contexts. Over the centuries, it has not only hosted its local geography and inhabitants but also attracted visitors from around the world, continuously conveying meanings through its system of signs. The Grand Bazaar, thus, functions as an empire of signs, contributing significantly to the historical, natural, and cultural narrative of Istanbul. Analyz-



ing this narrative from various perspectives and using different techniques is crucial.

This study aims to explore how the Grand Bazaar is constructed within its system, the elements involved in this construction, and how they interact, using an interdisciplinary approach grounded in semiotics. The study will consider both the natural and cultural characteristics of the Grand Bazaar, discussing its roles in preserving and sustaining the system and the values transmitted from the past to the present. By examining the semantic universe of the Grand Bazaar—a rich tapestry of natural and cultural signs—this study will highlight the importance of maintaining these values from a semiotic perspective, emphasizing the necessity of a structured approach to understanding its significance.

Keywords:

Grand Bazaar, Semiotics, Semiotics of Space, Semiotics of Culture

Şairin Antikacı Hâli: Edip Cansever'in Kapalıçarşı Günleri

◆ Necati TONGA*

Özet

Kapalıçarşı, İkinci Yeni şiir hareketinin en önemli temsilcilerinden biri olan Edip Cansever'in hayat hikâyesinde önemli bir mekân olarak karşımıza çıkar. Şair, antikacılığı daha çocuk yaşlardayken babası Fazlı Cansever'in Kapalıçarşı'daki dükkânında öğrenmeye başlamıştır ve Cansever'in Kapalıçarşı ile bağı ömrü boyunca sürmüştür. Cevahir Bedesteni denen, Bizans'tan kalma dört kapılı yerin yanı başında konumlanan babasına ait antikacı dükkânı, çocuk Edip Cansever'in ruh dünyasını hayli etkiler. Kapalıçarşı'da önce babasının yanında antikacılık yapan Edip Cansever, ilerleyen yıllarda Kapalıçarşı'da kendi antikacı dükkânını açar. Şair, Elele dergisinin Haziran 1977 tarihli nüshasında kaleme aldığı bir yazıda Kapalıçarşı ile kurduğu bağı şu cümlelerle özetler: "Kapalıçarşı'nın öz varlığıyla benim öz varlığım, özdeşleşmişti sanki."

Edip Cansever'in antikacılık yaptığı dükkânı 1954 yılında yanmış, şair Sandal Bedesteni 32 numaradaki başka bir dükkâna geçerek antikacılık faa-

* Doç. Dr., Kırıkkale, Millî Eğitim Müdürlüğü, necati.tonga@gmail.com



liyetlerini burada devam ettirmeye başlamıştır. Şair, hayat hikâyesini anlattığı bir başka yazısında bu yangını “Hayatımda en önemli olay: Kapalıçarşı yangını. Dükkânım yanmasaydı sanırım şiir filan yazamazdım” cümleleriyle anar. Dükkânının yanması üzerine Jak Salhoşvili ile ortak olup, asma katlı bir dükkâna geçer. Ortağı Jak Bey dükkânın alım satım işlerini yönetirken, kendisi tüm zamanını edebiyat faaliyetlerine ayırmıştır. Şairin Kapalıçarşı’daki dükkânı zaman içinde bir edebiyat mahfiline dönüşmüş, dönemin genç edipleri Cansever’le bu mekânda görüşmüşlerdir. Eray Canberk ve Fethi Naci, bu dükkânın gedikli misafirlerindendir ki bu iki isim hatıralarında Cansever’in antikacı dükkânını ayrıntılarıyla anlatırlar. Hazırlayacağımız bildiride Edip Cansever’in hayat hikâyesinde yaklaşık otuz yılını geçirdiği Kapalıçarşı’nın önemine dikkat çekilecek, şairin bu mekânla kurduğu bağ üzerinde durulacak, bu önemli mekânın Cansever’in eserlerindeki yansımaları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Edip Cansever, Kapalıçarşı, Şiir, Mahfil, Mekân.

The Poet's Antique Dealing State: Edip Cansever's Grand Bazaar Days

Abstract

The Grand Bazaar holds a significant place in the life of Edip Cansever, a prominent representative of the Second New poetry movement. As a child, Cansever began learning about antiques in his father Fazlı Cansever's shop located in the Grand Bazaar. This connection with the Grand Bazaar continued throughout his life. The antique shop, situated next to the four-door Byzantine building known as Cevahir Bedesten, profoundly influenced the young Edip Cansever's spiritual world. Initially working as an antique dealer alongside his father, Cansever later opened his own antique shop within the Grand Bazaar. In an article published in the June 1977 issue of Elele magazine, the poet encapsulates his bond with the Grand Bazaar by stating: "It was as if the essence of the Grand Bazaar and my own existence were identified."

In 1954, a fire destroyed Cansever's antique shop, leading him to relocate to another shop at number 32 in Sandalbedesteni, where he resumed his antique dealing activities. In a separate article recounting his life, the poet describes the fire as "The most important event in my life: The Grand



Bazaar fire.” He reflects, “If my shop hadn’t burned down, I guess I wouldn’t have been able to write poetry.” After the fire, Cansever became a partner with Jak Salkhoshvili and moved to a shop with a mezzanine floor. While Mr. Jak managed the shop’s buying and selling activities, Cansever dedicated himself entirely to literary pursuits. Over time, Cansever’s Grand Bazaar shop evolved into a literary gathering place where young literary figures of the period, such as Eray Canberk and Fethi Naci, frequented and met with Cansever. Both Canberk and Naci provide detailed accounts of Cansever’s antique shop in their memoirs. This paper will highlight the significance of the Grand Bazaar in Edip Cansever’s life, emphasize the poet’s connection to this place, and evaluate how this important location is reflected in Cansever’s works.

Keywords:

Edip Cansever, Grand Bazaar, Poetry, Gathering, Place.

1894 İstanbul Depremi'nin Çarşı-yı Kebîr'deki (Kapalıçarşı) Yankıları: Hasarlar ve Onarımlar

◆ Nermin GENÇ*

Özet

II Abdülhamid'in saltanatına denk düşen 1894 yılı içerisinde İstanbul, “zelzele-i azîme”, “zelzele-i müdhîşe” ve “büyük hareket-i arz” şeklinde nitelendirilen şiddetli depremlerden birini yaşamış ve şehrin birçok yapısı zarar görmüştür. Depremden en fazla etkilenen yapılar arasında ticaret ve zanaat mekânı olan Çarşı-yı Kebîr de yer almaktadır. II. Abdülhamid'in, depremin sebeplerini ve şehrin ne derece tahribata uğradığını öğrenmek için incelemelerde bulunulmasını talep etmesi üzerine 1894 depreminin nedenleri araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. Bu araştırmacılardan biri olan Louis Sabuncu, 1894 depreminin etkilerini bilimsel verilerle ortaya koyarak hazırladığı layihasını padişaha sunmuştur. Ayrıca padişah, halk nazarında depremin büyük korkuya sebep olmaması için tüm gazetelerden deprem haberinin daha nazik bir dille aktarılmasını istemiştir. Buna rağmen sansasyonel haber veren gazeteler de yok değildir. Gazeteler ikaz edilmiş ve bazı yabancı gazetelerin Osmanlı Devleti sınır-

* Dr., ngencnermin@gmail.com



larına girmesi dahi yasaklanmıştır. Söz konusu gazetelerden birinin yaşanan büyük depremde Çarşı-yı Kebîr'deki bazı dükkanların yıkılmasından ve insan kayıplarından bahsetmesi gazetenin kapatılmasına yol açmıştır. Çarşı-yı Kebîr'in tamir edilmesi gereken yerleri memurlar tarafından tespit edilerek keşif defterlerine kaydedilmiştir. Depremden dolayı yıkılan yerlerin yeniden ve sağlıklı bir şekilde onarımının yapılması hususunda padişah oldukça hassas davranmış, çarşının inşası hakkında bilirkişilerin görüşleri dikkate alınmıştır. Çarşı-yı Kebîr'in depremde zarar gören kısımlarının tamirden önceki ve sonraki hallerinin fotoğrafları çekilmiş ve bazıları günümüze de intikal eden bu fotoğraflar II. Abdülhamid'e sunulmuştur.

Bu bildiriye 1894 İstanbul Depremi ve bu depremde büyük zarar gören Çarşı-yı Kebîr'deki keşifler ve tamirler ile hükümetin aldığı tedbirler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Osmanlı Devleti, II. Abdülhamid, Kapalıçarşı, 1894 İstanbul Depremi, Tamir.

The Repercussions of the 1894 Istanbul Earthquake on the Grand Bazaar: Damages and Repairs

Abstract

In 1894, during the reign of Abdulhamid II, Istanbul was struck by a severe earthquake, referred to as “zelzele-i azîme” (great earthquake), “zelzele-i müdhîşe” (severe earthquake), and “büyük hareket-i arz” (massive earthquake). This earthquake caused extensive damage to numerous structures across the city. Among the buildings severely affected was the Grand Bazaar (Kapalıçarşı), a key center of trade and craft. Following the earthquake, Abdulhamid II commissioned investigations to determine the causes of the earthquake and the extent of the damage to the city. One of these researchers, Louis Sabuncu, presented a report to the Sultan, detailing the effects of the earthquake with scientific findings. The Sultan also requested that newspapers report on the earthquake in a more measured tone to prevent public panic. Despite this, some newspapers continued to publish sensationalist reports, leading to warnings and even bans on certain foreign newspapers.

One such foreign newspaper, which reported on the destruction of shops and human casualties in the Grand Bazaar, was shut down as a result.



Officials identified and documented the sections of the Grand Bazaar needing repair in keşif registers. Abdulhamid II was particularly attentive to the reconstruction and proper repair of the damaged areas, considering expert opinions in the process. Photographs of the damaged and repaired parts of the Grand Bazaar were taken, some of which have survived to this day and were presented to Abdulhamid II.

This paper will discuss the 1894 Istanbul Earthquake, the inspections (keşif) and repairs conducted in the Grand Bazaar, and the measures taken by the government in response to the disaster.

Keywords:

Ottoman Empire, Abdulhamid II, The Grand Bazaar,
The 1894 Istanbul Earthquake, Repairs.

Orhan Veli, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan'ın Şiirinde “Kapalıçarşı”

◆ Nurullah ULUTAŞ*

Özet

Kapalıçarşı; Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethettikten sonra asıl olanın şehri fethetmekten ziyade halkın kalbine girmek olduğunu belirtip Mimar Hayrettine 1461 yılında yaptırdığı içinde 66 sokak, 4000 dükkân, 5 cami, 1 okul, 7 çeşme, 10 kuyu, 1 sebil, 1 şadırvan, 24 kapı ve 17 hanın olduğu çarşıların şahıdır. İçinde dericilerin, yorgancıların mücevher, halı, antika, süs eşyası, kahve, fincan, çini satanların, esnaf lokantaları ve kahvehanelerin bulunduğu bu çarşı farklı kültürleri de içinde barındırdığı için bir zaman tüneline benzer. Canlı bir alışveriş merkezi olması ve yılın her mevsiminde yerli ve yabancı turistlerin bu çarşıya akın etmesi orayı İstanbul'un bir prototipi yapar. Cevahir ve Sandal Bedestenleri, labirente benzeyen sokaklarıyla cıvıl cıvıl atmosferiyle yabancıların ve oryantalistlerin hayallerini süsleyen modernizm ve kapitalizme direnen bu kadar önemli bir alışveriş merkezinin Türk Edebiyatına yansımaları maalesef

* Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nurullahulutas@gmail.com



sınırlıdır. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'si haricinde Divan Edebiyatında bu çarşıdan bahseden hemen hiçbir eser yoktur. Cumhuriyet Dönemi edebiyatında Ahmet Rasim'in *Fuhş-ı Atik*, Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur*, Kemal Tahir'in *Yol Ayrımı*, Orhan Pamuk'un *Kara Kitap* romanlarında Kapalıçarşı, mekân olarak kendine yer bulur.

Modern Türk şiirinde Kapalıçarşı'da otuz yıl antikacı olarak çalışan Edip Cansever, sadece bir yazısında bu çarşığı anlatır. Behçet Necatigil, şiirinin gizli dünyasını çağrıştırmaya için kitabına *Kapalıçarşı* adını verir. Bunlar dışında Garip Şiirinin temsilcisi Orhan Veli, Mistik Şiirin temsilcisi Sezai Karakoç ve II. Yeni Şiirinin güçlü kalemlerinden Ece Ayhan'ın Kapalıçarşı şiirlerinin olduğu görülür. Orhan Veli'nin "Kapalıçarşı" şiirindeki çarşı 1940'lı yılların çarşısı olup vitrinlere asılı gelinliklere bakıp ölen ablasını hatırlayan bir çocuğun "Yaşasaydı Hürriyet'te gelin olacaktı" dediği ve içinde gizli hikâyeler ve hatıralar barındıran bir çarşıdır. Sezai Karakoç'un "Kapalıçarşı" şiiri, milli ve manevi değerleri tasavvufi bir edayla, yumuşak Kur'an sesiyle, kapalı rüya çarşısı olarak imgeleştiren şair, bu değerleri yok etmeye çalışan materyalistleri hedef alır. Ece Ayhan'ın "Çapalı Karşı" şiirine sözcük sapmaları ve alışılmamış bağdaştırmalarla giren Kapalıçarşı, İstanbul'un binlerce yıllık tarihine, imparatorluk yıllarına, sanat adamlarına, gizli dünyalarına kelimelerle oynayarak göndermeler yapar.

Bu çalışmada "Kapalıçarşı"nın Modern Türk Şiirinin üç usta ismi Orhan Veli, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan'ın şiirine tema ve izlek bakımından nasıl yansıdığı, nitel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılarak analiz edilecektir. Bu çalışmanın amacı, Kapalıçarşı'nın üç farklı dönem ve anlayışa sahip şairin şiirlerine nasıl yansıdığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Orhan Veli, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, İstanbul.

In Orhan Veli, Sezai Karakoç, and Ece Ayhan's Poetry: "Grand Bazaar"

Abstract

The Grand Bazaar, which Sultan Mehmed the Conqueror established after conquering Istanbul, was designed not only as a commercial hub but also as a symbol of cultural and communal integration. In 1461, it was constructed with 66 streets, 4000 shops, 5 mosques, 1 school, 7 fountains, 10 wells, and a public fountain designed by Architect Hayrettin. The bazaar, known for its 24 gates and 17 inns, has historically been a center for various trades, including leather, textiles, jewelry, carpets, antiques, and more. It serves as a microcosm of Istanbul, blending diverse cultures and providing a vibrant shopping experience throughout the year. Despite its significance, the Grand Bazaar's representation in Turkish literature is relatively sparse. While Evliya Çelebi's *Seyahatname* provides some insights, other notable works in Divan Literature largely overlook it. In Republican Era literature, the Grand Bazaar appears as a setting in novels such as Ahmet Rasim's *Fuþ-1 Atik*, Peyami Safa's *Mademoiselle Noraliya's Chair*, Ahmet Hamdi Tanpınar's *Huzur*, Kemal Tahir's *Yol Ayrımı*, and Orhan Pamuk's *Kara Kitap*.



In modern Turkish poetry, Edip Cansever briefly describes the bazaar in one of his articles, and Behçet Necatigil evokes its secret world in his book *Grand Bazaar*. Beyond these, Orhan Veli, Sezai Karakoç, and Ece Ayhan, prominent figures of Modern Turkish Poetry, each address the Grand Bazaar in their works. Orhan Veli's poem "Grand Bazaar" reflects the bazaar of the 1940s, capturing its secret stories and memories through the lens of a child remembering his deceased sister. In Sezai Karakoç's "Grand Bazaar", the poet uses a mystical tone to depict the bazaar as a repository of national and spiritual values, contrasting them with materialism. Ece Ayhan's "Çapalı Karşı" incorporates the Grand Bazaar through wordplay and unconventional synergies, referencing Istanbul's rich history, its imperial past, and its artistic heritage.

This study will analyze how the "Grand Bazaar" is reflected in the poetry of Orhan Veli, Sezai Karakoç, and Ece Ayhan in terms of theme and content using the scanning method, a qualitative research approach. The aim is to explore the representation of the Grand Bazaar across these three different periods.

Keywords:

Grand Bazaar, Orhan Veli, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, Istanbul.

Bir Anketin Düşündürdükleri: “Kapalıçarşı’yı Nasıl Kurtarmalı?”

◆ Nükte Sevim DERDİÇOK*

Özet

Mekân, sadece fizikî anlamları ile var olan bir unsur değil; aynı zamanda kültürel anlamlar taşıyan ve çoğu zaman da mekânda bulunan kişilere kimlik özellikleri yükleyen bir alandır. Çarşılar da ekonomik, tarihî, sosyal ve kültürel özellikleri ile fizikî bir mekân olmanın ötesine geçen alanlardan biridir. Bu yönleriyle çarşılar, etrafında geleneksel bir düzen ve birtakım uygulamalar gerçekleştirmektedir. Kapalıçarşı da faaliyete başladığı dönemden günümüze değişen yönleriyle kültürel bir imge hâline gelmiştir. Böyle bir mekânın kültürel imge olarak algılanması ise bu mekânı kullanan grupların bakış açısı, algılama biçimleri ve o mekâna yükledikleri anlamlarla oluşmaktadır. Çarşının tarihsel süreç içerisinde değişim gösteren ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerine bağlı olarak farklı algılanma biçimleri ile ele alındığı görülmektedir. Bu algılama biçimlerinden biri ise Vakit gazetesinde 1930 yılında “Kapalıçarşını nasıl

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nukte.derdicok@izu.edu.tr



kurtarmalı” başlığı ile tefrika hâlinde yayımlanan anket ve bu anketin okuyuculara anlattıklarıdır. Yer verilen ankette çalışmanın kimlerle yapıldığına dair herhangi bir bilgiye değinilmemiştir. Sırasıyla “Bir çatı altında toplanan 2500 dükkân ne zaman, niçin kuruldu”, “‘Çarşmayı kaldırmalı’ diyenler neler istiyorlar?”, “Çarşı tamire muhtaç, fakat aldırın yok!”, “Çarşının Emanet parası ile tamiri lâzım!”, “Çarşı bir cadde midir, yoksa bir han mı?”, “Çarşmayı öldüren bizzat çarşı esnafı mıdır?”, “Çarşı esnafının mikrop dediği işportacılar” ve “Esnaf kazanç vergisinin yanlış şekilde cibayetinden şikâyetçi” başlıkları ile Kapalıçarşı’nın farklı sorunları dile getirilmiştir.

Bu anket sayesinde 1930’lu yıllarda halk tarafından çarşının algılanma biçimleri ortaya konulmuştur. Dönemsel olarak meydana gelen değişimler; yani bağlamsal özelliklerdeki dönüşümler hem bir kültür ürünü hem de farklı kültürel yapılanmaların ve uygulamaların mekânı olan İstanbul kent folklorunun sembollerinden biri hâline gelmiş Kapalıçarşı hakkındaki algılama biçimlerinde de farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Bildiride de söz konusu anketin ortaya koyduklarından yola çıkılarak gazetenin yayımlandığı dönem olan 1930 yılında Kapalıçarşı’nın kültürel olarak nasıl algılandığı tespit edilmiş; çarşı etrafında oluşan kültürel dokunun yaşadığı değişimler, anket odağında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, mekân, kültürel değişim, Vakıf gazetesi, kent folkloru.

Thoughts Provoked by a Newspaper Article: “How To Save the Grand Bazaar”

Abstract

Space is not merely a physical entity; it also carries cultural meanings and imparts identity characteristics to the people within it. Bazaars, with their economic, historical, social, and cultural features, are spaces that transcend physical locations. They establish a traditional order and set of practices around them. The Grand Bazaar has evolved into a cultural icon since its inception. Its perception as such is shaped by the perspectives, perceptions, and meanings attributed to it by the groups that use it. The bazaar is approached with varying perceptions based on its changing economic, social, and cultural characteristics throughout its history. One notable perception is captured in a survey published in serial form in the *Vakit* newspaper in 1930, titled “How to Save the Grand Bazaar.” This survey presents readers with various opinions on the state of the bazaar but lacks information on the participants of the survey.

The survey addressed several issues concerning the Grand Bazaar, including: “When and why were 2500 shops gathered under one roof?”, “What do those who say ‘the market should be removed’ want?”, “The market is in



need of repair, but no one cares!”, “Are the market tradesmen themselves killing the market?”, “The peddlers whom market tradesmen call germs”, and “Tradesmen complain about the incorrect collection of income tax.”

This survey reveals the public’s perceptions of the bazaar in the 1930s. Changes over time, such as transformations in contextual features, have led to differing perceptions of the Grand Bazaar, which has become both a cultural product and a symbol of Istanbul’s urban folklore. The survey findings provide insight into how the Grand Bazaar was culturally perceived in 1930, during the publication of the newspaper. The study also explores the changes in the cultural fabric surrounding the bazaar as discussed in the survey.

Keywords:

Grand Bazaar, Space, Cultural Change, Vakit Newspaper,
Urban Folklore.

Kapalıçarşı'daki ve Çevresindeki Su Yapıları

◆ Oktay TÜRKÖĞLU*

Özet

İstanbul'daki ticaret yapıları içerisinde hacimli yapısıyla en önde gelen merkez olan Kapalıçarşı tarih boyunca hem çok sayıda insanın çalıştığı hem de ziyaretçisi olduğu bir mekan olmuştur. Bu sebeple ticaretle direkt ilgisi olmayan ve insanların ihtiyaçlarına binaen inşa edilen mescit, çeşme, sebil, kuyu gibi yapılara da ev sahipliği yapmaktadır.

Tebliğ, Kapalıçarşı ve çevresinde inşa edilmiş su yapıları ilgilidir. Bu su yapıları kimi zaman önemli cadde ve sokaklarda bir çeşme veya sebil olarak kimi zaman bir hanın avlusunda yalnız bir ayna taşından ibaret olarak karışımıza çıkar. Bu bakımdan çarşının muhtelif yerlerinde bulunan ve bugüne kadar esaslı bir şekilde üzerinde durulmamış su yapılarının bir envanteri çıkarılmaya çalışılacak ve böylece özelde çarşının genelde ise İstanbul'un tarihi hakkında yeni bilgiler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

İstanbul tarihi, Kapalıçarşı, Su yapıları, Çeşmeler.

* İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk ve İslam Sanatları Doktora Öğrencisi, oktayturkoglu4@gmail.com



Water Structures in and Around the Grand Bazaar

Abstract

The Grand Bazaar, as the foremost center of commercial structures in Istanbul with its extensive complex, has historically been a place frequented by many people, both working and visiting. Consequently, it also includes structures not directly related to commerce but built to meet people's needs, such as mosques, fountains, sebils, and wells.

This paper focuses on the water structures constructed in and around the Grand Bazaar. These structures can be found as prominent fountains or sebils on important streets and avenues or as simple stone basins in the courtyards of inns.

An inventory of the various water structures scattered throughout the bazaar, which have not been thoroughly examined until now, will be presented. This inventory will reveal new information about the history of the bazaar in particular and Istanbul in general.

Keywords:

History of Istanbul, Grand Bazaar, Water structures, Fountains.

Ekonomi Dünyalarını ve Piyasa İlişkilerini Kapalıçarşı Üzerinden Okumak

◆ Saim Çağrı KOCAKAPLAN*

Özet

Carşı, pazar, panayır yerleri mübadelenin gerçekleştiği piyasalardır. Bu piyasalar sahne oldukları işlemlerin türüne, yoğunluğuna, değerine ve zamanına göre farklı isimlendirmelerle anılır ve iktisadi coğrafyanın belirleyiciliğinde bir bütünün parçası/bileşeni olarak var olurlar. Dolayısıyla piyasalar ticari terminal noktalarıdır, yakın ve uzak çevresinde ekonomi dünyalarının arz-talep yapıları, sistemleri, etki alanları, yeterlilik-yetersizlik düzeyleri yer alır.

Bu kapsamda “Kapalıçarşı” piyasa formu daimi, korunaklı, mesleki iş bölümüne göre organize ve kurumsallaşmış özellikleriyle dikkat çeker. Kapitalizm öncesi ekonomilerde (F.Braudel’den ödünç aldığımız kavramla ekonomi dünyalarında) bu tarz mübadele yerlerinin merkezi konumda, önemli ve öncelikli yerler olarak ortaya çıkması aslında ekonomi dünyalarının kurulması ve başarısının bir sonucudur. Osmanlı şehirlerinde Kapalıçarşılar tam olarak bu süreçlerin yansımalarıdır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü, cagri.kocakaplan@marmara.edu.tr



Yukarıdaki tarihî-teorik arka plana dayanarak bu tebliğde, Türk şehirlerinde Kapalıçarşıların önemli ve öncelikli bir mübadele merkezi olmasından, önemini ve önceliğini yitiren daha çok turistik ve geleneksel bir mekâna dönüşmesi, dünya iktisat ve ticaret tarihindeki eğilimlerin yansımaları ile Türk İktisat Tarihinin dönemleri (M.Genç ve A.Tabakoğlu'nun yaptıkları Klasik-Modern dönemlendirmesi temelinde) üzerinden ele alınacaktır. İmparatorluk başkenti İstanbul'un Kapalıçarşısı "Büyük Çarşı" bu karşılaştırmanın doğal olarak odağını oluşturacaktır. Artık piyasa toplumu olan günümüz toplumu tarihsel süreçte oluşmuş, bu noktaya (K.Polanyi'nin sınıflandırmasını benimseyerek) piyasanın toplumsal hayatın bir bileşeni olmaktan toplumsal alanı egemenliği altına aldığı hale dönüşmesi ile gelmiştir. Mübadele yerleri işte bu sürece tanıklık etmektedir. Çalışmada mevcut iktisat tarihi literatürü ve arşiv kaynakları ile İstanbul Kapalıçarşısı'na sözü edilen bu çerçeveden bakılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Kapalıçarşı, Piyasa, Mübadele, Dönüşüm, Osmanlı Ekonomisi.

Interpreting Economy-Worlds and Market Relations Through the Grand Bazaar

Abstract

Bazaars, markets, and fairs are centers where exchanges occur. These markets are referred to by different names depending on the type, intensity, value, and timing of transactions. Thus, markets exist as part of a larger whole under the guidance of economic geography. From this perspective, markets are commercial terminal points, surrounded by economy-worlds with their supply-demand structures, systems, and levels of sufficiency or insufficiency.

Among shopping spaces, the Grand Bazaar is characterized by its permanent, sheltered, and organized features, shaped by the division of labor. The emergence of such places of exchange in pre-capitalist economies, or “economy-worlds” as termed by F. Braudel, as centrally located and prioritized places, is a result of the establishment and success of these economy-worlds. The Grand Bazaars in Ottoman cities are a reflection of these processes.

In this paper, the transformation of Grand Bazaars in Turkish cities from important and prioritized centers of exchange to more touristic and tradi-



tional places that have lost their significance and priority will be examined based on the historical-theoretical background provided. Our focus will be on the Grand Bazaar of Istanbul, analyzing it in light of trends in world economic and trade history and the periods of Turkish Economic History, as categorized by M. Genç and A. Tabakoğlu. Today's consumer society has developed over a historical process. This transition, as categorized by K. Polanyi, has been marked by the market's evolution from a component of social life to a dominant force in the social sphere, with market spaces reflecting this shift. This study will analyze the Istanbul Grand Bazaar within this framework, using existing economic history literature and archival sources.

Keywords:

Grand Bazaar, Market, Exchange, Transformation, Ottoman Economy.

Alman Seyyahların Gözüyle

19. Yüzyılda Kapalıçarşı

◆ Sine DEMİRKIVIRAN*

Özet

19. yüzyıl, Almanların Şark'a olan meraklarının en yoğun olduğu dönemdir. Dolayısıyla bu dönemde özellikle Alman okurların merakını gidermek için İstanbul'u anlatan seyahatnameler yayınlanmıştır. İstanbul'da yaşamın kalbi olarak nitelendirilen Kapalıçarşı karmaşık ve devasa yapısı nedeniyle bazen mimari bir canavara benzetilmiş bazen de Bedestan-Pazar ismiyle bir şehir olarak görülmüştür. Bu çalışma dönemin seçkin Alman seyahat edebiyatında bulunan gözlemler ve betimlemelere odaklanarak Almanların Kapalıçarşı'ya bakışlarını irdelemektedir. Kapalıçarşı, canlı ticareti ve kültürel zenginliği ile tanınmış olup, Alman ziyaretçilerin çeşitli ürünleri, yoğun faaliyetleri ve karmaşık sosyal etkileşimleri belgedikleri bir odak noktası olmuştur. Alman yazarlar, seyahatnamelerinde ayrıca Kapalıçarşı'nın dar sokaklarında gezinen yabancıların karşılaşabilecekleri sorunlar ile ilgili ticari tüyolar verir ve kültürel farklılıklar hakkın-

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, sdemirkiviran@marmara.edu.tr



da bilgilendirme yaparlar. Seyyahlar, alışveriş yaparken dikkat edilmesi gereken noktalar, pazarlık stratejileri, gezilmesi gereken yerler ve esnafın tutumlarını detaylı bir şekilde betimlenmişlerdir. Her dönem olduğu gibi 19. yüzyılda da Kapalıçarşı'da esnafılık yapan, vakit geçiren ve gezen sadece Türk ahalisi değildir; gezen, dolaşan hatta ticaret yapan diğer tebaalar da Almanların dikkatini çekmiş ve ayırt edici özelliklerine yer vermişlerdir. Tüm bunlardan hareketle, bu çalışmada Kapalıçarşı'nın kültürlerarası etkileşimdeki rolünü ve Batı'nın Şark algısının şekillenmesindeki katkısını daha derin bir anlayışa kavuşturmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler:

19. yüzyıl, Kapalıçarşı, Alman gezginler, kültürlerarası etkileşim, İstanbul.

The Grand Bazaar in the 19th Century through the Eyes of German Travellers

Abstract

The 19th century marked a peak in German fascination with the Orient, during which numerous travelogues about Istanbul were published to satisfy the curiosity of German readers. The Grand Bazaar, often described as the heart of Istanbul, was characterized as an architectural marvel with its complex and vast structure, sometimes referred to as a “city” with the name Bedestan-Pazar. This study examines German perceptions of the Grand Bazaar by analyzing observations and descriptions in prominent German travel literature from the period. Renowned for its dynamic commercial activity and cultural diversity, the Grand Bazaar became a focal point for German visitors documenting its myriad products, bustling atmosphere, and intricate social interactions. German authors not only provided commercial advice for navigating the bazaar’s narrow streets but also offered insights into cultural differences and effective bargaining strategies. They described various aspects of shopping in the Grand Bazaar, including tips on where to visit and the behaviors of shopkeepers. Importantly, the accounts also noted that, beyond the Turkish populace, a diverse



range of individuals from different nationalities were active in the Bazaar, which caught the attention of the German travellers. This study aims to shed light on the Grand Bazaar's role in facilitating intercultural interaction and its influence on shaping Western perceptions of the Orient.

Keywords:

19th century, Grand Bazaar, German travellers, intercultural interaction, Istanbul.

Fatih Sultan Mehmet Vakfına Akar Olarak arşı-yı Kebir -575 Nolu Evkaf Defterinde Yer Alan Vakfiyeye Göre-

◆ Şule YAVUZ ÇİL *

Özet

Osmanlı şehirlerine hayatiyet kazandıran ve kimliğini veren belli başlı yapıların önemli bir kısmı vakıf eserlerden oluşmaktaydı. Bunun yanında, şehir hayatının gerektirdiği altyapının vakıflar tarafından tesis edildiği, şehirlerin ve diğer yerleşim yerlerinin temel ihtiyaçlarının birçoğunun doğrudan veya dolaylı bir şekilde vakıflar tarafından karşılandığı görülmektedir. Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'da da hemen hemen sosyal ve iktisadi hayatın her noktasında yer alan vakıflara ait olan ve onlara gelir sağlayan akarat adı verilen dükkan, han, hamam ve bedestenler mevcuttur. Kapalıçarşı da bu kapsamda Fatih Sultan Mehmed Vakfının önemli gelir kaynaklarından birisidir. Şehrin fetih sonrasında imarı ve ticari hayatın canlandırılmasında bu çekirdeği oluşturan yapılar topluluğu Fatih Vakfiyesinde zikredilen ticari alanlardır. İsmi ve bilinirliği sınırları aşan Kapalıçarşı, İstanbul'un orta yerinde asırlardan beri şehrin

* Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
yavuzsule@gmail.com



ticari hayatına yön vermeye devam etmektedir. Fetihden hemen sonra Fatih Sultan Mehmed tarafından iki bedesten şeklinde inşa edilen Çarşı, ihtiyaçlar doğrultusunda zamanla genişlemiş ve bugünkü halini almıştır. Bu süreç içerisinde yangın ve depremler başta olmak üzere pek çok badireler atlatmış, bununla birlikte efsanevi kuş gibi her defasında adeta yeniden küllerinden doğmuştur. Fatih Sultan Mehmed tarafından vakfına gelir sağlamak amacıyla inşa ettirilen Bedesten-1 Atik, Büyük Bedesten, Cevahir Bedesteni veya İç Bedesten denilen ve bugün Kapalıçarşının ortasında kalmış bulunan on beş kubbeli büyük yapı olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmamızda kaynak olarak 575 numaralı Evkaf defterinin 82. sayfasının 46. sırasında kayıtlı “Cennet-mekân Fatih Sultan Mehmed Han Hazretlerinin Evkaf-1 Şerifeleri” başlıklı vakfiyeyi kullanacağız. Vakfiyenin “Çarşılar” (esvak) bölümünde bedesten ve etrafındaki çarşı hakkında detaylı bilgiler mevcuttur.

Anahtar Kelimeler:

Vakıf, Akar, Külliye, Evkaf Defteri, Vakfiye.

Çarşı-yı Kebir as an Akar to the Fatih Sultan Mehmed Foundation - According to the Foundation in the Evkaf Book No. 575

Abstract

A significant portion of the major buildings that gave life and identity to Ottoman cities were foundation works. Additionally, it can be seen that the infrastructure required for urban life was established by foundations, and many of the basic needs of cities and other settlements were met directly or indirectly by these foundations. In Istanbul, the capital of the Ottoman Empire, there were shops, inns, baths, and bedestens called akar, which belonged to foundations and provided income for them. In this context, the Grand Bazaar is one of the important sources of income for the Fatih Sultan Mehmed Foundation. The commercial areas mentioned in the Fatih Foundation are the group of buildings that constitute the core of the city's post-conquest reconstruction and revitalization of commercial life. The Grand Bazaar, whose name and recognition transcend borders, has been directing the commercial life of the city for centuries at the center of Istanbul. Built in the form of two bedestens by Mehmed the Conqueror immediately after the conquest, the Bazaar expanded over time in line with needs and took its present form. During this process, it has survived many hardships, especially fires and earthquakes, but like the leg-



endary phoenix, it has been reborn from the ashes every time. It is known that there is a fifteen-domed large building called Bedesten-1 Atik, Büyük Bedesten, Cevahir Bedesteni, or İç Bedesten, which was built by Fatih Sultan Mehmed to provide income for his foundation, and which is located in the middle of the Grand Bazaar today.

In this study, we will use the foundation titled “Evkaf-1 Şerifeleri of Cennet-mekân Fatih Sultan Mehmed Han Hazretlerinin Evkaf-1 Şerifeleri,” registered on page 82, line 46 of the Evkaf book numbered 575, as a source. There is detailed information about the bedesten and the bazaar around it in the “Bazaars” (esvak) section of the foundation. If our paper proposal is accepted, the data in the foundation will be presented as a meaningful whole.

Keywords:

Foundation, Akar, Kulliye, Foundation Register, Foundation Certificate.

Bildiri Özeti Kitabı Abstract Paper Book

 Süleymaniye

Uluslararası Süleymaniye Sempozyumu 2: Kapalıçarşı

International Süleymaniye Symposium 2:
The Grand Bazaar

26/27 Ekim - October
2024

